

eEkolist

ISKREN PRIJATELJ PRIRODI I ČOVEKU

KLIMATSKE PROMENE

Još jedna godina sa rekordnim temperaturama?

ENERGETIKA

Od 2026. godine počinje
naplata CBAM taksi

INTERVJU

Priroda nam daje sve, ali samo
ako znamo kako da je čuvamo

ZAŠTITA ŽIVOTINJA

Traži se seosko domaćinstvo
sa najvećim brojem lasta!

Poštovani čitaoci,

Dan planete Zemlje svake godine obeležavamo 22. aprila i razne manifestacije održavaju se u više od 190 zemalja širom sveta. To je globalni događaj posvećen podizanju svesti o ekološkim problemima, promovisanju akcija za klimu i podsticanju zajednica, vlada i organizacija da preduzmu korake ka održivijoj budućnosti. Dan planete Zemlje prvi put je obeležen 1970. godine u Sjedinjenim Američkim Državama, zahvaljujući naporima senatora Gejlorda Nelsona, koji je želeo da istakne hitnost rešavanja ekoloških problema. Prvi događaj okupio je 20 miliona Amerikanaca u protestima, akcijama čišćenja i edukativnim aktivnostima. Godine 1990, Dan planete Zemlje postao je globalni događaj. Okupio je 200 miliona ljudi u 141 zemlji i utabao put za Samit Ujedinjenih nacija o Zemlji 1992. godine u Rio de Žaneiru, jednu od prvih velikih međunarodnih konferencija o klimi. Ovogodišnja tema je „Naša snaga, naša planeta“ i ovo nije samo još jedna proslava, već poziv čovečanstvu da se ujedini i preuzme odgovornost. Tema ističe dva ključna aspekta: našu kolektivnu energiju i odgovornost za dom koji moramo da zaštitimo. Ima za cilj da inspiriše akciju za čistiju, pravedniju i održiviju budućnost fokusirajući se na obnovljivu energiju.

Iskreno vaša,
urednica magazina „eEko list“
Marica Puškaš

Marica Puškaš

eEkolist

Izdavač: Institut za održivi razvoj i zaštitu životne sredine „Zeleni krug“
Jovana Hranilovića 34, Novi Sad
Telefon: 021/780-537; 065/888-08-57
E-mail: ekolist@yahoo.com;
Uređuje redakcijski kolegijum
Direktorka izdanja: Jadranka Marčok
Urednica: Marica Puškaš
Novinari-saradnici: Dragana Ratković, Nada Budimović, Sandra Iršević, Majda Adlešić, Biljana Popadić, Darinka Mihajlović
Graphic design: Office talent
Marketing i plasman: Jan Marčok

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu ili putem elektronske pošte.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Matice srpske, Novi Sad
502

Eko list/glavni i odgovorni urednik Vierka Marčok.
-2007, brl- . Bački Petrovac:
Zeleni Krug.
2007.-Ilustr.; 30 cm

Dvomesечно

ISSN 1821 - 4134
COBISS.SR-ID 222710279

eEkolist broj 38. • zaključen 31. maja 2025. godine
Internet prezentaciju izdanja možete da vidite na adresi:

www.ekolist.org

Fotografija naslovne strane: Unsplash

Sadržaj

Foto fokus

Vesti

Događaji

- **DAN BIODIVERZITETA U ZNAKU HARMONIJE S PRIRODOM**
- **OBELEŽEN MEĐUNARODNI DAN AKCIJA ZA KLIMU**
- **ODRŽAN FOTO SAFARI „JAROSLAV PAP“**
- **LOŠINJSKI DANI BIOETIKE ODRŽANI PO 23. PUT**

Energetika

- **OD 2026. GODINE POČINJE NAPLATA CBAM TAKSI**

Kompanije

- **PETROLAND 2025. LETO KOJE OSVEŽAVA!**
- **LIDL: OSVEŠĆENA ISHRANA – HRANA ZA BOLJE SUTRA**
- **VOJVODINAŠUME: SARADNJOM KA ZAŠTITI PRIRODE**

Intervju

- **PRIRODA NAM DAJE SVE, ALI SAMO AKO ZNAMO KAKO DA JE ČUVAMO**

Klimatske promene

- **JOŠ JEDNA GODINA SA REKORDNIM TEMPERATURAMA?**
- **SKORO 40% SVETSKIH GLEČERA VEĆ OSUĐENO NA PROPAST ZBOG KLIMATSKE KRIZE**
- **ODLOMLJENI LEDNIK SRAVNIO ŠVAJCARSKO SELO**
- **PRIRODA KAO INSPIRACIJA U ZAŠTITI OD POPLAVA**

Zaštita životinja

- **TRAŽI SE SEOSKO DOMAĆINSTVO SA NAJVEĆIM BROJEM LASTA!**

POKRAJINSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU PRIRODE

Radnička 20a, Novi Sad
Telefon: 021/4896-301
Faks: 021/6 616-252
E-mail: novi.sad@pzzp.rs
Web: www.pzzp.rs

Prijatelji eEkolista

AP Vojvodina
Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Obeležavamo Dan Dunava

Dan Dunava je međunarodni dan reke Dunav koji se u zemljama širom Evrope obeležava 29. juna. Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav (International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR) prvi put ga je proslavila 2004. godine, na dan desete godišnjice od potpisivanja Međunarodne konvencije o zaštiti Dunava, 29. juna 1994. godine u Sofiji. Baš kao i prošle godine, tema Dana Dunava 2025. je „Naš Dunav - naša budućnost“, a prateći događaji i programi biće posebno prilagođeni mladima.

Ubrzajmo akcije za naš okean i klimu

Svetski dan okeana 2025. biće obeležen 8. juna, a domaćin događaja je Odsek za okeanske poslove i pravo mora Kancelarije za pravne poslove (DOALOS) u partnerstvu sa Oceanic Global. Sve manifestacije odvijaju se kao nastavak prošlogodinje teme akcije: „Ubrzajmo akcije za naš okean i klimu. Zajedno razvijamo pokret za održivije društvo i zdravu plavu planetu.“ Centralna manifestacija održaće se u Nici, u Francuskoj, uoči Konferencije UN o okeanima 2025. godine (9. - 13. jun 2025. godine). Jedinstveno povezivanje dva velika događaja UN o okeanima predstavlja neviđenu priliku za povećanje vidljivosti i zajedničkih napora za okean.

Ovde više nema nikoga

Kompanija za posmatranje kitova odustala je od tura uz južnu atlantsku obalu Irske i proglasila ove vode praznim, beživotnim morem. Colin Barnes, koji je vodio organizaciju Cork Whale Watch, najavio je zatvaranje kompanije jer je prekomerni izlov papalina poremetio morski lanac ishrane i preusmerio populaciju grbavih, malih kitova i oštrokljunih kitova, kao i delfina.

„Nažalost, posmatranje kitova sada je stvar prošlosti“, rekao je Barnes u objavi poslednjih dana maja. „Mali broj pohlepnih ribara s ogromnim ribolovačkim brodovima koji mrežama grabuljaju morsko dno, prekomerno je lovio papaline do tačke gotovo izumiranja. Kitovima više nije ostalo ništa čime bi se mogli hraniti, pa su odustali od naše obale.“

Kompanija, sa sedištem u primorskom selu Unionhall, vodila je turističke ture proteklih 25 godina, ali se sada u području pretrage pojavilo samo nekoliko malih kitova i malih grupa delfina. „U poslednjih nekoliko godina naši izleti postali su potpuno razočaravajući. U tom svetlu, zaista mi je žao što moram da kažem da se naš biznis zauvek zatvara.“

Objava je izazvala negodovanje javnosti i obećanje vlade da će učiniti više kako bi zaštitila riblji fond i morski biodiverzitet. Ipak, potražnja za ribljim brašnom u farmama dramatično je povećala ribolov papalina, male ribe slične sardinama koja igra ključnu ulogu u pomorskom lancu ishrane.

Patrick Murphy, glavni izvršni direktor Organizacije proizvođača ribe južne i zapadne Irske, rekao je da globalno zagrevanje utiče na temperaturu voda u ovom delu sveta, pa se čini da je to još jedan od faktora što su papaline otišle na zapad i sever – gde je sada lov papalina naglo porastao – i da je to, zapravo, glavni razlog sve manjeg viđenja kitova kod obala Corca.

ZAŠTITA EKOSISTEMA KROZ STRATEGIJE EU

Kako se Evropska unija približava sredini svoje Strategije biodiverziteta za 2030. godinu, najnovija procena pokazuje da su preduzete ključne akcije, ali da se tempo napretka mora ubrzati. Na osnovu statusa prijavljenog u Praćenju aktivnosti Strategije EU za biodiverzitet, izveštaj pokazuje da je okončana polovina akcija koje su predviđene u okviru četiri stuba strategije - zaštita područja, obnova ekosistema, omogućavanje transformativnih promena i spoljno delovanje. Većina preostalih akcija je u toku, uz nekoliko akcija koje su odgođene, ali će verovatno biti ispunjene do 2030. godine. Ove akcije uključuju donošenje zakona poput Uredbe o obnovi prirode, kao i smanjenje jaza u implementaciji postojećih politika i izradu smernica za procene.

Ukratko, EU se kreće u pravom smeru za većinu od 15 podciljeva koji su procenjeni, što je takođe ilustrovano na Kontrolnoj tabli Strategije EU za biodiverzitet. Trenutno stanje nije

moglo biti procenjeno za preostalih 14 podciljeva zbog nedostatka podataka. Napredak se postiže za 10 podciljeva koji se bave merama za ublažavanje ljudskog pritiska na biodiverzitet. To uključuje određivanje zaštićenih područja na moru i kopnu, smanjenje upotrebe pesticida i đubriva, prelazak na organsku poljoprivredu, povećanje sadnje drveća i poboljšanje održivosti ribarstva. S druge strane, situacija stagnira za tri podcilja, uključujući primenu agroekoloških praksi. Štaviše, postoje negativni trendovi za dva podcilja koja se tiču stanja biodiverziteta, jer populacije i uobičajenih ptica i oprašivača nastavljaju da opadaju.

Što se tiče budućih izgleda, EU trenutno ne uspeva da ispuni nijedan od 13 podciljeva do 2030. godine koji bi se mogli proceniti. U međuvremenu, nedostatak relevantnih podataka onemogućava procenu da li je EU na putu da ispuni preostalih 16 podciljeva.

<https://commission.europa.eu>

Turski investitor ulazi na OIE tržište u Srbiji

Turska kompanija Egesa Enerji započela je realizaciju dva projekta izgradnje solarnih elektrana u Vojvodini - u Aradacu i Odžacima - ukupne nominalne snage 8,6 megavata (Aradac 4,2 MWp i Odžaci 4,4 MWp), saopštila je domaća kompanija Solarna energija budućnosti, koja će isporučiti opremu.

Konzorcijum koji čine ove tri kompanije ima zadatak da isporučiti potpuno funkcionalne solarne elektrane spremne za priključenje na mrežu i početak komercijalnog rada.

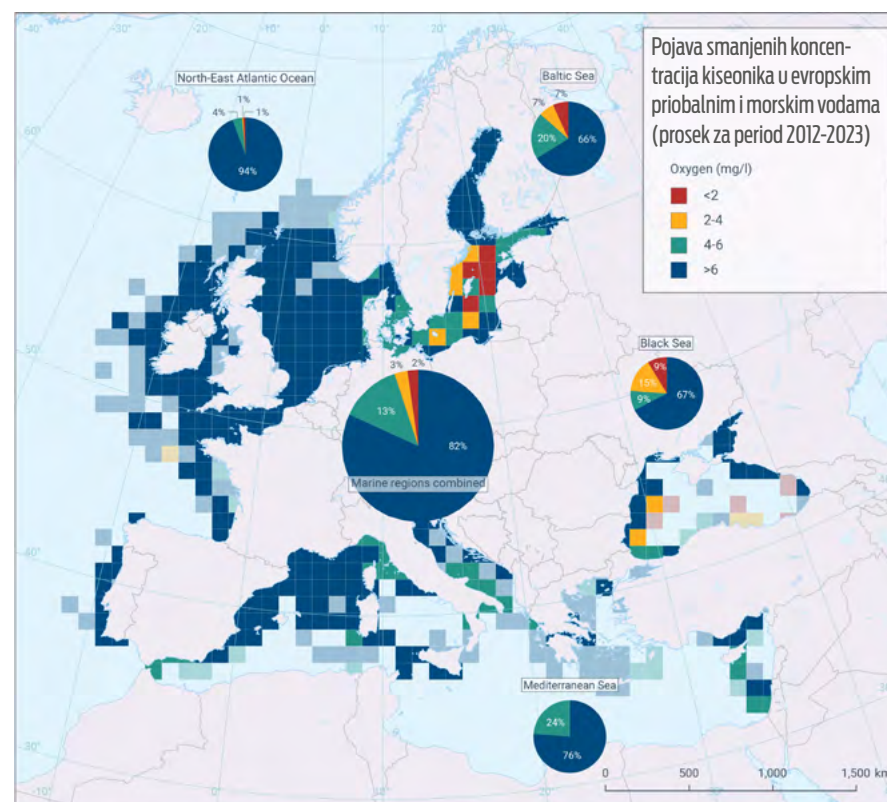

Veliki kapacitet srpske poljoprivrede za proizvodnju biometana

Srbija planira da uspostavi nacionalni program, koji bi podsticao proizvodnju biometana iz poljoprivrednog i organskog otpada, a takav program imao bi višestruke koristi - od energetske stabilnosti i smanjenja uvoza gasa, do podrške ruralnom razvoju i zaštite životne sredine, saopšteno je posle sastanka ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Dragana Glamočića sa stalnim predstavnikom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) Jakupom Berišom.

eKapija

Sve manje kiseonika u evropskim morima

Reference data: © EuroGeographics, © FAO (UN), © Turk-Stat Source: European Commission - Eurostat/GISCO

NOVE PRETNJE PUSTOŠE POPULACIJE OPRAŠIVAČA

Ratne zone, mikroplastika i ulična rasveta su među novim pretnjama populaciji pčela. Stručnjaci za pčele sastavili su listu od 12 najvećih pretnji oprašivačima koje će u narednoj deceniji pustošiti populacije. Izveštaj pod nazivom "Nove prijetnje i mogućnosti za očuvanje globalnih oprašivača" objavio je Univerzitet u Readingu.

The Guardian

GLOBALNI RAST SKLADIŠTENJA ENERGIJE

Globalni energetskektor ulazi u eru velikih promena, a skladištenje energije postaje ključni faktor u tranziciji ka održivim izvorima. Prema najnovijem izveštaju Energy Storage Outlook 2025 - Energy Macro Report, koji je objavio Rystad Energy, instalisani kapacitet skladištenja energije će se povećati sa manje od 0,5 teravata (TW) u 2024. godini na više od 4 TW do 2040. godine, što predstavlja devetostruko uvećanje.

Prijavite ekološke probleme

Građani Srbije moći će da prijave ekološke probleme putem mobilne i veb aplikacije gReact (Green Reaction), koja može besplatno da se preuzme na Google Play i APP Store, a omogućeno je i slanje SMS ili MMS poruka na: 066/5555-001 kao i telefonski pozivi kontakt centru na broj: 0800-003-003 radnim danima od 7,30 do 15,30 časova, saopštilo je Ministarstvo zaštite životne sredine.

DAN BIODIVERZITETA U ZNAKU HARMONIJE S PRIRODOM

Više organizacija u Srbiji obeležilo je nizom manifestacija 22. maj, Međunarodni dan biodiverziteta.

Međunarodni dan biološke raznovrsnosti ili Svet-ski dan biodiverziteta obeležava se 22. maja u svetu kao dan posvećen zaštiti životne sredine. Ujedinjene nacije proglasile su 22. maj za Međunarodni dan biodiverziteta. Konvencija o biodiverzitetu je usvojena 1992. godine u Rio de Žaneiru na Samitu o zaštiti životne sredine. Tada je ustanovljena platforma za zaustavljanje smanjivanja biodiverziteta koji podrazumeva raznovrsnost gena, vrsta i ekosistema na Zemlji. Glavni ciljevi ovog dokumenta su očuvanje biološke raznovrsnosti, održivo korišćenje njegovih komponenti i raspodela dobrobiti od korišćenja resursa. Godine 2009. u Srbiji je na osnovu konvencije donet zakon o potvrđivanju konvencije o biološkoj raznovrsnosti. Cilj je podizanja javne svesti i povećanje razumevanja značaja očuvanja biološke raznovrsnosti. Takođe je značajno i zaustavljanje opadanja broja biljnih i životinjskih vrsta, kao i njihovo izumiranje. Prvi put je ovaj termin označen kao 29. decembar, ali mnoge zemlje nisu mogle da ga ispoštuju zbog novogodišnjih praznika. U decembru 2000. godine, Generalna skupština UN usvojila je 22. maja kao IDB, u znak usvajanja teksta Konvencije 22. maja 1992. godine, Završnim aktom Konferencije za usvajanje usaglašenog teksta Konvencije o biološkoj raznolikosti u Najrobiju. Tema ovogodišnjih manifestacija je „Harmonija s prirodom i održivi razvoj“.

ŠVEDSKA PODRŽAVA OČUVANJE VLAŽNIH STANIŠTA U SRBIJI

Zahvaljujući finansijskoj podršci Švedske od ukupno 600.000 dolara, javna preduzeća i organizacije civilnog društva sprovede sedam inovativnih rešenja za zaštitu, revitalizaciju i očuvanje vlažnih staništa u zaštićenim područjima u Srbiji. Ona su odabrana putem javnog poziva koji je, u junu prošle godine,

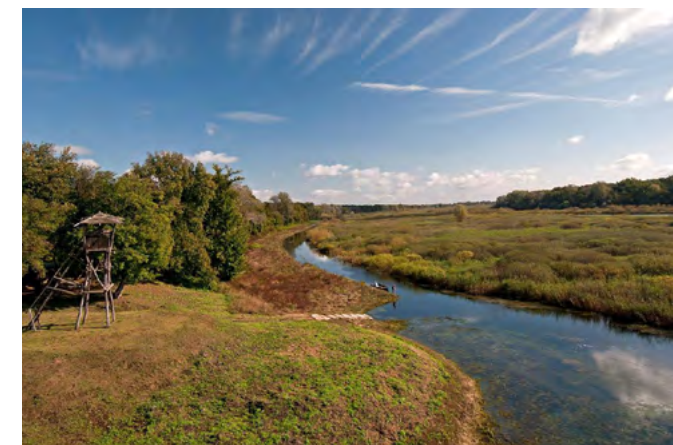
raspisao Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u okviru inicijative „EU za Zelenu agendu u Srbiji“. Sprovedenje ovih inovacija će doprineti vraćanju prirodne ravnoteže u ekosisteme vlažnih staništa, očuvanju biodiverziteta, unapređenju kvaliteta voda, kao i smanjenju negativnih uticaja klimatskih promena, poput suša, poplava i širenja invazivnih vrsta, u vlažnim staništima širom Srbije.

„Podrška Švedske zaštiti vlažnih staništa u Srbiji od vitalnog je značaja za očuvanje biodiverziteta, ublažavanje klimatskih promena i osiguranje održivog razvoja. Ova saradnja potvrđuje našu posvećenost zaštiti ovih važnih ekosistema, što koristi svim građanima i budućim generacijama“, rekla je Šarlot Samelin, ambasadorica Švedske u Srbiji. „Ključni izazov u očuvanju vlažnih staništa u svetu i u Republici Srbiji je uspostavljanje ravnoteže između razvoja i zaštite prirode i zato je za mene kao resornu ministarku od izuzetnog značaja ulaganje u inovacije i inicijative poput onih koje su deo ovog projekta, jer značajno doprinose tom cilju“, istakla je Sara Pavkov, ministarka zaštite životne sredine.

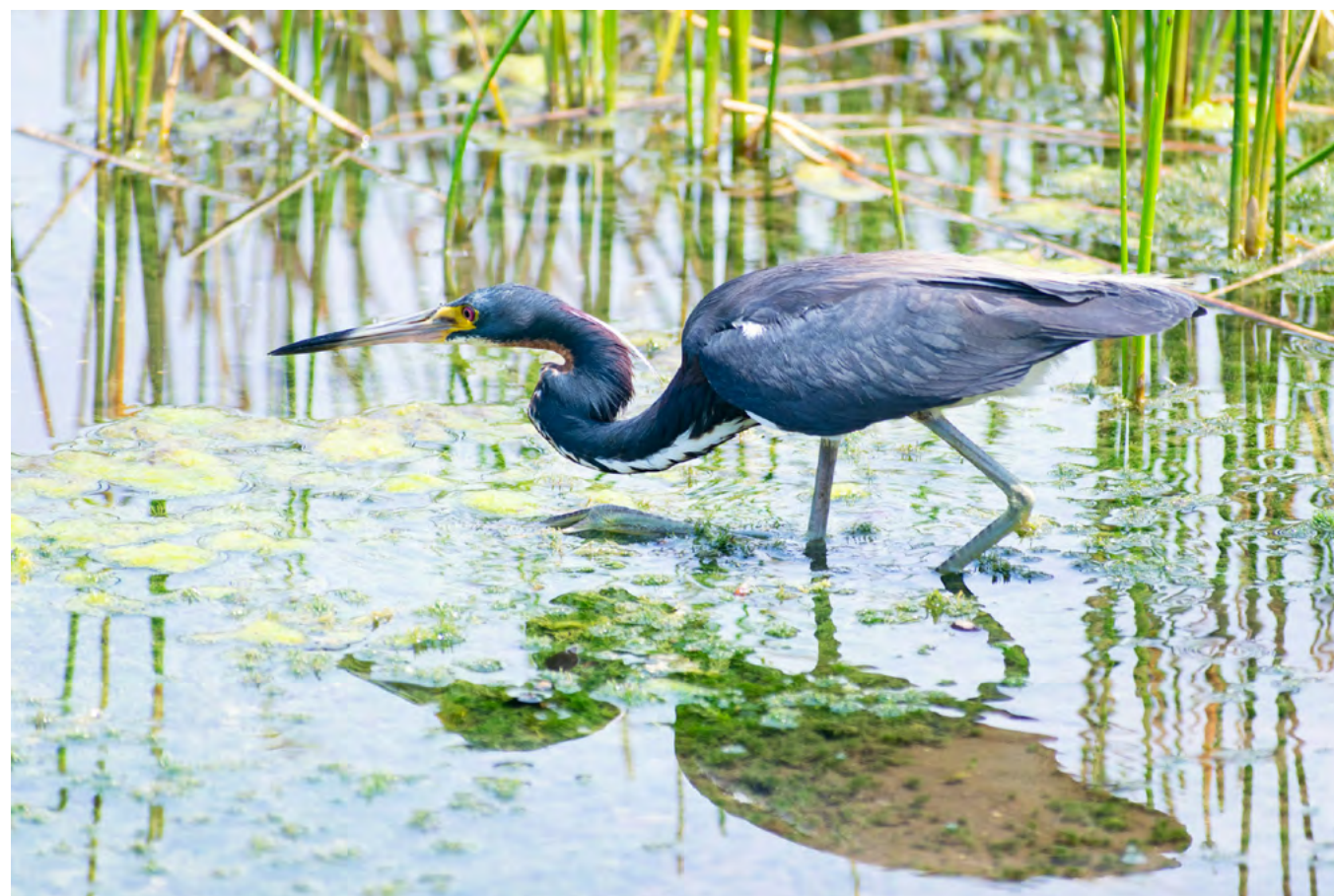
Antoan Avinjon, programski menadžer za zaštitu životne sredine i klimatske promene u Delegaciji Evropske unije u Srbiji je istakao da je za Srbiju važno da se uskladi sa Zakonom EU o obnovi prirode, okosnicom Evropskog zelenog dogovora i Strategije EU za biodiverzitet do 2030. godine. „Uprkos njihovoj važnosti, najveći deo vlažnih staništa ostaje degradiran zbog istorijskog potcenjivanja, nepovezanih javnih politika i stalnih pritisaka. Ovih 7 rešenja će pomoći da se vlažna staništa u Srbiji i koristi koje ona pružaju obnove i zaštite“, dodao je Avinjon. Žarko Petrović, vođa tima za vitalni razvoj u UNDP-u istakao je dodatne vrednosti podržanih rešenja. „Ova rešenja, koja proističu iz same prirode, osim

Koviljsko-petrovaradinski rit

Obedska bara

što čuvaju biološku raznovrsnost i jačaju otpornost lokalnih zajednica na klimatske promene, pružaju mogućnosti za obrazovanje i rekreaciju, jačajući vezu između ljudi i njihovog prirodnog okruženja.“ Među odabranim rešenjima je obnova tresetišta u Nacionalnom parku Tara pomoću inovativnog „hvatača magle“ koji će pomoći da se uspostavi vodni režim neophodan za opstanak ugrožene mahovine. U Specijalnom rezervatu prirode (SRP) Zasavica koristiće se dron za praćenje i uklanjanje invazivne

vegetacije, a u SRP Kraljevac intervenisaće se na delu vodenog toka, kako bi se ponovo povezala odvojena vlažna staništa i zaštitilo stanište strogo zaštićene ribe mrgude (*Umbra krameri*). Inovativna rešenja za zaštitu, revitalizaciju i očuvanje vlažnih staništa će biti sprovedena uz finansijsku podršku Švedske u okviru inicijative „Zaštita i ulaganje u biodiverzitet i vode u cilju jačanja otpornosti na klimatske promene“, koja je deo projekta „EU za Zelenu agendu u Srbiji“. Ovaj projekat, uz tehničku

i finansijsku podršku Evropske unije i u partnerstvu sa Ministarstvom zaštite životne sredine, sprovodi UNDP, u saradnji sa Švedskom i Evropskom investicionom bankom (EIB), uz dodatna finansijska sredstva koja su obezbedile vlade Švedske, Švajcarske i Srbije.

REŠENJA ZA OČUVANJE VLAŽNIH STANIŠTA

Rešenje Nacionalnog parka „Tara“ ima za cilj obnovu ugroženog tresetiša Crvenog Potoka, doma mnogih retkih vrsta, poput pancičeve omorike. Dominantne mahovine tresetišta iz roda Sphagnum, koje stvaraju i održavaju ekosisteme tresetišta, nestaju usled nestašice vode i prekomernog rasta invazivnih vrsta. Rešenje predviđa instalaciju inovativnih „hvatača magle“ na Crvenom Potoku, kako bi se osigurao povoljan vodni režim za rekultivaciju mahovina, kao i uklanjanje invazivnih vrsta i uspostavljanje naprednog sistema za praćenje stanja u tresetišu, što će omogućiti efikasno upravljanje ovim ekosistemom. Rešenje JP „Vojvodinašume“ predviđa obnovu tri Ramsarska područja u Podunavlju i Posavini, poput SRP Gornje Podunavlje, SRP Koviljsko-petrovaradinski rit i SRP Obedska bara, kako bi se poboljšao protok vode, smanjila sedimentacija i smanjio rast algi izazvan viškom hranljivih materija, te očuvala staništa za ribe i ptice. To će se postići uklanjanjem invazivnih vrsta, čišćenjem vodenih puteva, uspostavljanjem vodene povezanosti i primenom rešenja zasnovanih na prirodi. Monitoring rešenja uključuje praćenje kvaliteta vode i ekološke procene. Predviđen je i razvoj baze podataka o biodiverzitetu i promocija važnosti očuvanja vlažnih staništa kroz edukativne

programe i kampanje.

Kako bi se očuvao biodiverzitet u zaštićenom području reke Gradac i pripadajućim vlažnim staništima, JVP „Srbijavode“ sprovede nekoliko mera za obnovu prirodnog toka reke i pošumljavanje sliva kako bi se smanjila erozija. Osim toga, u planu je razvijanje veb-sajta koji će pomoći u praćenju stanja i napretka u ovim ekosistemima, kao i podizanje svesti lokalne zajednice o njihovoj važnosti.

Revitalizaciju staništa strogo zaštićene ribe mrgude (Umbra krameri), kao i drugih ugroženih vrsta vodenih biljaka, riba, vodozemaca i ptica, sprovediće Udruženje sportskih ribolobaca „Deliblatsko jezero“ u Specijalnom rezervatu prirode Kraljevac, ponovnim povezivanjem razdvojenih vlažnih staništa, pošumljavanjem obala autohtonim vrstama drveća i grmlja i uklanjanjem invazivnih vrsta iz staništa, čime će se omogućiti uslovi za opstanak ugroženih vrsta. Rešenje uključuje i saradnju sa lokalnom zajednicom, kako bi se zaštićeno područje razvijalo u skladu sa njenim potrebama.

U Specijalnom rezervatu prirode Zasavica Ekološki pokret Sremske Mitrovice će mašinski ukloniti mulj iz kanala na pašnjaku Valjevac, čime će se uspostaviti normalan protok vode. Za kontrolu i uklanjanje invazivnih vrsta biće korišćeni dronovi i napredna softverska rešenja. Rešenje uključuje i podizanje svesti lokalne zajednice o očuvanju ovog važnog područja. Ustanova „Rezervati prirode“ iz Zrenjanina će obnoviti Specijalni rezervat prirode Carska bara, čije je snabdevanje vodom ugroženo zbog nagomilanog mulja i prekomerne raširenosti trske. Rešenje predviđa mehaničko čišćenje kanala Stari Begej i uklanjanje trske, čime se vraća protok vode do jezera Perleska i drugih povezanih jezera. Pored toga, obala će biti pošumljena autohtonim vrstama drveća i grmlja, čime će se smanjiti erozija zemljišta. Na taj način obezbeđuju se bolji uslovi za životinje i biljke u ovom području.

Nacionalni park Fruška gora će revitalizovati priobalna dunavska vlažna staništa primenom rešenja zasnovanih na prirodi. Ova područja pružaju staništa za različite vrste riba i vodozemaca, od kojih su mnoge ugrožene invazivnim vrstama i posledi-

Obedska bara (Fotografija Mladih istraživača Srbije)

cama vremenskih nepogoda. Rešenje predviđa da se na području Poloj-Beočinskog rita ukloni invazivna vegetacija, a zatim ispita potencijal njenog korišćenja za prehranu stoke, dok će se u Begečkoj jami mapirati i pratiti invazivne vrste. Pored toga, predviđeno je i uključivanje mladih, kao i volontera u aktivnosti obnove vlažnih staništa.

MLADI ISTRAŽIVAČI SRBIJE OBELEŽILI MEĐUNARODNI DAN BIODIVERZITETA

Na Međunarodni dan biodiverziteta, 22. maj, Mladi istraživači Srbije (MIS) ugodili su, zajedno sa JP „Vojvodinašume“, ambasadoru Švedske N.J.E. Šarlotu Samelin u Specijalnom rezervatu prirode „Obedska bara“.

Iako sve više ljudi shvata da je biološka raznovrsnost veoma važna za budućnost, i dalje su ljudske aktivnosti uzrok nestajanja mnogih vrsta. Uprkos svom tehnološkom napretku i dalje u potpunosti zavisimo od zdravih ekosistema za našu vodu, hranu, lekove, odeću, gorivo i energiju.

„Kada biodiverzitet ima problem, čovečanstvo ima problem“, poručuju iz UN-a, a Mladi istraživači Srbije, koji već skoro 50 godina rade na zaštiti prirode i očuvanju biodiverziteta kroz edukaciju, jačanje saradnje svih aktera i volontiranje, predstavili su ambasadoru Samelin kako se raznovrsnost ekosistema, vrsta i gena čuva na Obedskoj bari. Dodatno, predstavljeno je kako se rešenjima zasnovanim na prirodi čuvaju i ekosistemi i ljudska naselja od negativnih uticaja

klimatskih promena.

„Na ovaj Međunarodni dan biodiverziteta, čast mi je da posetim Obedsku Baru - jedan od najvrednijih močvarnih ekosistema u Srbiji i vitalno utočište za brojne vrste ptica. Ovo područje simbolizuje važnost očuvanja biodiverziteta za zdravlje naše planete i budućih generacija. Švedska je ponosna što podržava napore Srbije kroz partnerstva sa civilnim društvom, uključujući i Mlade istraživače Srbije, čiji je rad na obnovi i zaštiti ovog jedinstvenog staništa zaista inspirativan. Zajedno gradimo održiviju i prirodno pozitivniju budućnost“, izjavila je Ambasadorica Samelin.

Obedska bara, jedno od najstarijih zaštićenih područja na svetu, čija prva administrativna zaštita datira iz 1874. godine, je autentičan splet mrtvaja, bara, okana, močvarne vegetacije, vlažnih livada i šuma, sa izuzetno bogatim ekosistemskim i specijskim biodiverzitetom.

„Nakon više od četvrt veka od organizacije prvog međunarodnog radnog volonterskog kampa na Obedskoj bari, sa sigurnošću možemo da tvrdimo da ovaj naš jedinstveni pristup zaštiti prirode daje veliki doprinos njenoj obnovi, uspostavljanju ravnoteže između ljudskih i prirodnih zajednica, mobilisanju stanovništva na očuvanju zaštićenih područja i saradnji građana, organizacija civilnog društva upravljača zaštićenih područja. Veoma smo zahvalni Švedskoj što je prepoznala potencijal ovog pristupa i što, zajedno sa EU, podržava inovativne metode u zaštiti

i obnovi ekosistema Srbije", rekla je Tanja Petrović, izvršna direktorka Mladih istraživača Srbije. Kroz projekat „Povratak ibisa“, Mladi istraživači Srbije, JP „Vojvodinašume“, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode i opština Pećinci su očistili više od sto hektara vlažnih livada, što je doprinelo povećanju broj ptica koje se gnezde na Obedskoj bari, a 2016. je nakon više od 50 godina viđen i ibis. Nove vlažne livade su postale povoljna mesta za mrest riba, reprodukciju vodozemaca i gmizavaca, kao i za opstanak brojnih vrsta zeljastih biljaka. Povećano je interesovanje stanovnika Kupinova i Obreža za očuvanje Obedske bare a zahvaljujući volonterima iz inostranstva Obedska bara (njena lepota, značaj, tradicija) postala je prepoznatljiva širom sveta.

Švedska, zajedno sa Evropskom unijom podržava obnovu Obedske bare i u okviru inicijative Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) „EU za Zelenu agendu u Srbiji“.

WWF - BIORAZNOVRNOST NIJE SAMO BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVET

Povodom Međunarodnog dana biološke raznovrsnosti, svetska organizacija za zaštitu prirode WWF upozorava na dramatičan pad bioraznovrsnosti u svetu. Prema poslednjem **Izveštaju o stanju planete**, populacije divljih vrsta u proseku su manje za 73% od 1970. godine, a posebno se ističu populacije slatkovodnih vrsta koje su smanjene za 85%. Do toga nas je dovelo zagađenje, klimatski pritisci, direktno iskorišćavanje resursa, ubrznani tehnološki i industrijski razvoj, kao i nebriga vlada, kompanija pa i svakoga od nas.

Kako bismo sačuvali naše, ali i stanište svih živih bića u regionu, WWF radi na očuvanju i oporavku staništa divljih vrsta, obnovi prirodnih tokova reka, jačanju otpornosti Jadranskog mora, klimatskom prilagodavanju i otpornosti kao i uključivanju najvažnijih donosioca odluka u te procese. Iako su neke zemlje našeg regiona, poput Hrvatske i Slovenije, stavile pod zaštitu 38%, odnosno 40% svoje teritorije, druge, poput Bosne i Hercegovine, zaostaju s tek 3,5%. Delotvornost upravljanja zaštićenim područjima i potreba za prekograničnom saradnjom i dalje su ključni izazovi za očuvanje biološke raznovrsnosti regiona.

„Uticaj koji WWF želi da ostvari je merljiva zaštita, oporavak i održivo, još bolje - zajedničko, upravljanje ključnim vrstama i staništima u regionu, uz istovremeno osiguranje da od oporavka prirode prosperiraju i ljudi. U tom smislu, do 2030. godine želimo da imamo 30% kopnenog područja pod svrsishodnom zaštitom, uspostavićemo slobodan tok za 250 kilometara reka i učiniti da Jadran bude otporan ekosistem koji će hraniti najmanje 1,5 miliona ljudi. Pritom ćemo se i dalje zalagati za održavanje klimatskih politika i politika zaštite bioraznovrsnosti u fokusu i raditi na usmeravanju javnih sredstava u zaštitu prirode i životne sredine“, ističe Dunja Macoko Drvar, programska direktorka WWF-Adrije. Naš region ima nekoliko značajnih rečnih sistema koji igraju ključnu ulogu u slatkovodnim ekosistemima tog područja. Na primer, delta Neretve je međunarodno prepoznata po svojoj ornitofauni, s više od 310 zabeleženih vrsta ptica. UNESCO-ov prekogranični rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav, takozvani Evropski Amazon, sačinjen od 700 km dugačkog zelenog pojasa koji povezuje više od 800.000 ha izuzetno vrednih prirodnih i kulturnih predela, dom je najveće populacije gnezdećih parova orlova belorepana u Evropi i stanište ugroženih vrsta kao što su mala čigra, crna roda, dabar, vidra i jese-tre. Ovaj predeo je takođe, važno odmorište za više od 250.000 migratornih vodenih ptica svake godine. Treba naglasiti da bioraznovrsnost nije samo biljni i životinjski svet, nego i čovek. Ono što je potrebno nama, potrebno je i svim drugim živim bićima, a to je da imamo prave uslove za život - zdravu hranu, čist vazduh, čistu vodu i što manje vanrednih elementarnih nepogoda. ■

Photo by Melissa Bradley on Unsplash

OBELEŽEN MEĐUNARODNI DAN AKCIJA ZA KLIMU

Međunarodni dan akcija za klimu ili Dan borbe protiv klimatskih promena, posvećen podizanju svesti o hitnoj potrebi rešavanja klimatskih promena, globalna je akcija koja se obeležava u više od 170 zemalja sveta svakog 15. maja.

Ujedinjene nacije usvojile su 2015. godine Agendu 2030, koja definiše globalne aktivnosti za borbu protiv klimatskih promena. Istovremeno, Pariski sporazum iz 2015. godine daje smernice i ciljeve koje treba postići kako bi se izbegle katastrofalne posledice klimatskih promena koje nauka predviđa ukoliko ne preduzmemo hitne i odlučne korake.

Povodom Međunarodnog dana akcije za klimu, Evropska komisija je 2019. godine predstavila Evropski zeleni dogovor - mapu puta za održivost privrede Evropske unije pretvaranjem klimatskih i ekoloških izazova u prilike u svim oblastima politike i čineći tranziciju pravednom i inkluzivnom za sve. Evropska zelena agenda je strategija koja bi Evropu trebalo da učini prvim „klimatski neutralnim“ kontinentom do 2050. godine. Uprkos svim akcijama i upozorenjima, Planeta je i zvanično ušla u novu fazu klimatske krize. Prema podacima Svetske meteorološke organizacija (WMO) i Copernicus Climate Change Service (C3S), protekla godina bila je najtoplija do sada zabeležena, i to s

prosečnom temperaturom koja je više od 1,5 stepeni Celzijusa viša u odnosu na predindustrijski period. Naučnici upozoravaju da koncentracija ugljen-dioksida (CO₂) u atmosferi premašuje dozvoljenu granicu od 350ppm. Trenutna koncentracija CO₂ u atmosferi iznosi 406,69 ppm, što se direktno dovodi u vezu sa globalnim otopljanjem, poremećajima u klimatskim ciklusima, topljenja glečera i ledenog pokrivača na polovima, kao i češćoj pojavi suša i poplava. To je istorijski prag, koji su naučnici dugo navodili kao granicu koju nikako ne bismo smeli da pređemo.

Podsetimo da je u Srbiji pre četiri godine usvojen Zakon o klimatskim promenama koji predviđa mehanizme za smanjenje emisije štetnih gasova. Srbija se obavezala da će, baš kao i zemlje Evropske unije, do 2050. postati niskougljenično društvo, što bi značilo da bi u idućih 25 godina trebalo da prestane proizvodnja struje na uglj.

Podsetimo, prosečna godišnja proizvodnja struje u periodu od 2010. do 2020. godine iznosila je 34.896 GWh električne energije. Kapaciteti za proizvodnju električne energije kojima upravlja Elektroprivreda Srbije su ukupne snage 7.855 MW. U termoelektranama EPS-a proizvede se oko 70 odsto električne energije u Srbiji, dok se oko 30 odsto dobija iz 16 hidroelektrana. ■

ODRŽAN FOTO SAFARI „JAROSLAV PAP”

Šesti foto-safari Gornjim Podunavljem, posvećen čuvenom fotoreporteru Jaroslavu Papu, održan je u Bačkom Monoštoru. Tim povodom, u reviru „Kazuk” Specijalnog rezervata prirode „Gornje Podunavlje”, neposredno uz vilu, postavljena je spomen-ploča u Papovu čast sa natpisom: „Velikom prijatelju ljudi i prirode”, a na mestu na kojem je Jaroslav preminuo snimajući jelene, prijatelji su upalili sveću i postavili cveće.

Na ovogodišnjem foto-safariju, šestom po redu, a drugom otkako nosi Papovo ime, učestvovalo je deset fotografa po pozivu, različitih generacija, koji su, pored prirode, snimali i običaje i kulturu ljudi mesta poznatog po nazivu „selo na sedam Dunava”.

Jaroslav Pap bio je urednik fotografije novosadskog dnevnog lista „Dnevnik”, fotoreporter Tanjuga i saradnik najvećih svetskih novinskih agencija. Proslavio se fotografišući prirodu, a Udruženje novinara Srbije ove

godine donelo je odluku da najveća godišnja novinarska nagrada za fotografiju nosi njegovo ime.

Ovogodišnje fotografsko okupljanje održano je u sklopu projekta „Monoštor — tragovima budućnosti”, koji je podržala Fondacija „Sidro”, a organizatori su Foto-asocijacija Vojvodine i Udruženje građana „Podunav”, u saradnji i uz logističku podršku „Vojvodinašuma”.

Foto asocijacija Vojvodine

ekapija
Dnevna navika uspešnih
već 15 godina

POVEZUJEMO —
POSLOVNI SVET
REGIONA

www.ekapija.com

LOŠINJSKI DANI BIOETIKE ODRŽANI PO 23. PUT

Oko 120 znanstvenika i studenata različitih usmjerenja iz deset zemalja okupljeni na 23. Lošinjskim danima bioetike četiri dana je intenzivno raspravljalo o bitnim problemima i izazovima današnjice. U tim raspravama osim domaćina i drugih gostiju učestvovali su i predstavnici Srbije. Ova međunarodna znanstveno-kulturna manifestacija izrasla je u najznačajniji bioetičku konferenciju u ovom dijelu Evrope i odigrala je ključnu ulogu u razvoju bioetike u u zemljama regiona.

Na simpoziju „Intergrativna bioetika i nova epoha“, jednom od programskih sadržana ove manifestacije, u izrazito interdisciplinarnom ozračju izlaganja je održalo sedamdesetak naučnika različitih profila od filozofije, teologije, religiozije, sinologije, teorije umjetnosti i mediologije, preko prava, sociologije, psihologije, pedagogije, edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti i kineziologije, do biologije, medicine, zdravstvenih studija, veterinarstva, strojarstva, elektrotehnike, geotehnike i hidrotehnike. Bilo je riječi o širokom spektru tema od pitanja iz kliničke medicinske prakse do globalnoekoloških problema uključujući i neke nove (bio)etičke izazove, poput umjetne inteligencije o kojima ozbiljna rasprava tek počinje, što je također dijelom tradicije Lošinjskih dana bioetike. U vezi sa ovim posljednjim čulo se da je umjetna inteligencija „test čovjekove zrelosti“, te da istovremeno oduševljava i zbunjuje!

STUDENTSKE TEME

Paralelno sa spomenutim simpozijem održana je 20. jubilara Studentska bioetička radionica pod naslovom „Jedan svijet, mnoštvo glasova - suvremeni

društveni pokreti i odgovornost prema budućnosti. Studenti su se u odvojenim studentskim grupama i zajedničkim susretima usmjerili na razne grupe društveno-političkih pokreta i njihov uticaj na cjelokupan život, dakle ne samo na život čovjeka nego i život drugih živih bića i cjelokupnu biosferu i ekosferu. Pri tom su naglasili koncept odgovornosti kao jedan od ključnih bioetičkih pojmova koji je posebno istaknut u interdisciplinarnom i pluriperspektivnom horizontu integrativne bioetike.

Na otvaranju 23LDB obratio se Zoran Todorović, sa Medicinskog fakulteta u Beogradu i predsjednik Bioetičkog društva Srbije, koji je na simpoziju prezentirao rad „Bioetička pitanja u staničnoj i genskoj terapiji“. Između ostaloga ustvrdio je da je krv gušća od vode, te da „krvne veze imaju moralnu težinu“. Miloš Marković i grupa autora sa Fakulteta sporta i tjelesnog odgoja u fokus je stavila probleme gimnastičkih disciplina i ustvrdila da je „gimnastika jedna od najzahtjevnijih i najprestižnijih sportova te da za mnoge sportaše nije samo izazov nego i test mentalne i fizičke izdržljivosti“.

Sa radovima su se predstavili i Branislava Medić Brkić i grupa autora sa Medicinskog fakulteta u Beogradu, Tamara Reznik Brenko - Fakultet za medije

i komunikacije Beograd, Katarina Savić Vujović i grupa autora sa Univerzitetskog kliničkog centra, Nikola Samardžić i Nevena Divac, s Filozofskog fakulteta u Beograd, te Dragana Srebro sa još četiri koautora sa Medicinskog fakulteta u Beogradu.

DRUŠTVENO OZDRAVLJENJE

Na studentskoj radionici rad je prezentirala Olga Čegar, Filozofski fakultet Beograd. Govoreći o tome „kada trijele odbacuje bolest - kriza kao početak društvenog oporavka“ konstatuje da odgovornost prema biosu zahtijeva redefinisane kulturnih i političkih normi kako bi se omogućilo društveno ozdravljenje.

Anastazija Đukić, sa Filozofskog fakulteta u Beogradu izlagala je o „čovjeku između prirode i profita - etičke dileme industrijalizacije i očuvanja prirode“ inicirano otvaranjem rudnika litija u dolini rijeke Jale. Petar Stevanović - Filozofski fakultet Beograd aktuelizirao je pitanje odgovornosti digi-

talnih postmortem avatara (virtualnih subjekata koji simuliraju govor, ponašanje i druge karakteristike preminulih pojedinaca na osnovu unesenih ili prikupljenih podataka). Autor smatra da ovaj problem otvara kompleksna etička pitanja posebno u vezi s odgovornošću prema sjećanju na preminule, privatnosti podataka i načinu na koji takvi avatari oblikuju društvene norme.

Na Lošinjskim danima bioetike nije uobičajeno usvajanje klasičnih zaključaka ali uvijek se dogodi nešto što ostaje u pamćenju. Ovog puta to je Opšta deklaracija o pravima rijeka čime je 120 učesnika iskazalo spremnost i predanost u izgradnji praverdne i odgovorne budućnosti i uputilo poziv na daljnju saradnju naučnika, zakonodavaca, lokalnih zajednica u promovisanju prava prirode! Studenti su zaključke sa radionice prezentirali u formi likovnih radova što potvrđuje da razmišljaju drugačije od starijih!

Hajdar Arifagić (Sarajevo)

PRETPLATITE SE!

Iskren prijatelj prirodi i čoveku

EKOLIST

Godišnja pretplata: **2.500 dinara** za šest brojeva

Udruženje „Zeleni krug“ • Banka intesa 160-930618-76
E-mail: ekolist@yahoo.com • Telefon: 065/8880857 • PIB:104884469
www.ekolist.org

VRAĆA LI SE INTERESOVANJE ZA ENERGIJU VETRA?

U prvom kvartalu 2025. godine 10 evropskih zemalja naručilo je vetroturbine kapaciteta 5,8 GW, što je pad od 38% nego u prethodnom kvartalu, pokazuju statistički podaci za period januar-mart 2025. godine koje je predstavio WindEurope, vodeća evropska asocijacija za energiju vetra čiji je OIE Srbija član. Srbija ni u ovom kvartalu nije deo izveštaja WindEurope.

Prema izveštaju, Nemačka je u prvom kvartalu ove godine predvodila po naručenom kapacitetu sa 1,8 GW, dok je sledi Poljska sa 1,5 GW, a Turska sa naručenih 805 MW.

Izdvajaju se i dve velike narudžbine vetroturbina za vetroparkove na moru - po 1,5 GW u Poljskoj i 1 GW u Nemačkoj.

Iako je ukupna naručena snaga u prvom kvartalu manja za 38% u odnosu na četvrti kvartal 2024.

godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine beleži se rast od 40%.

Kada je reč o proizvođačima, kompanija Nordex zauzela je prvo mesto sa 38% udela u ukupnom javno

objavljenom kapacitetu, dok su je pratili Vestas sa 33%, Siemens Energy sa 28% i GE Vernova sa 1%. Važan trend koji se nastavlja je i prisustvo ugovora o održavanju: čak 98% otkrivenih porudžbina uključivalo je Operation & Maintenance (O&M) ugovore, što pokazuje rastući značaj dugoročnog održavanja u sektoru vetroenergije.

Prosečna snaga onshore turbina naručenih u prvom kvartalu 2025. godine bila je 66,3 MW, postavljajući novi rekord.

Izveštaj pokazuje da, uprkos kvartalnom padu, evropsko tržište vetroenergije beleži stabilan rast na godišnjem nivou, uz sve veću orijentaciju ka projektima velikih kapaciteta i naprednim tehnologijama. WindEurope pratio je porudžbine za 49 vetrolektrane u prvom kvartalu 2025. godine.

Evropa dobija 20 odsto električne energije iz vetra. Ipak, ne gradi se dovoljno novih vetrolektrana na našem kontinentu i potrebne su hitne mere. Vetroenergija je prošle godine obezbedila 20 odsto električne energije u Evropi.

Izvor: Ekapija

"Vratimo se prirodi"

SMEŠTAJ U DRVENOJ KUĆI

EKO APARTMANI★★★★

BAČKI PETROVAC

**AQUAPARK
PETROLAND**
BAČKI PETROVAC

JEDINSTVENI AQUA PARK U SRBIJI
SA TOPLOM GEOTERMALNOM VODOM

GOSTIMA SU NA USLUZI:

- ŠESTOKREVNITNI LUX APARTMAN
- DVA PETOKREVNITNA APARTMANA
- PET DVOKREVNITNIH I TROKREVNITNIH STUDIA
- TV, A/C, WI-FI
- OGRAĐENO IGRALIŠTE ZA DECU
- OGRAĐEN I OSVETLJEN PARKING
- RAZANJ, ROŠTIJ, SAČ, I KOTLIĆ KOJI GOSTI SAMI MOGU DA KORISTE

www.ekoapartmani.com

Ul. Šafarikova 14. Bački Petrovac

ekoapartmani@stcable.net

mob. +381 63 8338381

DODELJENA PRIZNANJA „ZELENI” I „CRNI LIST” ZA 2024. GODINU

U Ekološkom centru „Radulovački” u Sremskim Karlovcima održana svečanost uručivanja priznanja „Zeleni” i „Crni list” akcije „Tražimo zagađivača godine i zaštitnike godine”, najstarije i najpoznatije ekološke akcije u našoj zemlji, koju već šesnaest godina zajednički organizuju Radio Beograd 2 i Pokret gorana Vojvodine. Ovu akciju pre 42. godine pokrenuli su Ekološki magazin „Čekajući vetar” Radio Beograda 2 i Društvo za čistoću vazduha Srbije. Cilj akcije je unapređenje zaštite i očuvanja životne sredine kroz nagrađivanje pojedinaca i organizacija koje najviše brinu ili, s druge strane, najviše zagađuju životnu sredinu.

Na početku prisutnima su se obratili Ranko Stojilović, glavni i odgovorni urednik Radio Beograda 2 i Aleksa Jeftić, predsednik Pokreta gorana Vojvodine. Ove godine dodeljeno je deset Zelenih listova, jedan Crni list, kao i dva specijalna priznanja Zeleni list za višedecenijsku posvećenost zaštiti prirode i životne sredine. Specijalna priznanja uručio je Vladimir Valdes Garsija, šef Odeljenja za demokratizaciju Misije OEBS u Srbiji. Na svečanosti je nastupio Pop hor Radio iz Novog Sada.

U akciji su i ove godine, kao predlagачi, učestvovali pojedinci, organizacije i institucije iz cele Srbije. Nakon svih prispelih predloga žiri je doneo odluku o dobitnicima ovogodišnjih priznanja.

ZELENI LIST EKOLOŠKI POKRET „OKVIR ŽIVOTA” za otkriće šest novih vrsta za nauku i dvanaest za Srbiju

U saradnji sa stručnjacima Biološkog fakulteta u Beogradu, naučnicima i građanima, kroz projekat „Inpetus”, članovi Ekološkog pokreta pronašli su svojim istraživanjima Ribnice, nedaleko od Mionice, na teritoriji Valjeva, čak 944 vrste – od toga 12 novih za Srbiju, jedan novi rod za Srbiju i šest novih vrsta za nauku – tri vrste stonoga, dve puževa i jednu vrstu

riličara. Od pronađenih vrsta 119 su strogo zaštićene ili zaštićene, a na osnovu ovog otkrića, „Okvir života” je predložio Zavodu za zaštitu prirode Srbije proširenje spomenika prirode Ribnica za pet puta veću površinu od postojeće. Podaci do kojih je došao projektni tim nedvosmisleno ukazuju da je klisuru neophodno detaljnije istražiti i zaštititi.

PROJEKAT „PULS EVROPE” za medijske sadržaje koji promovišu primere dobre prakse u oblasti zaštite životne sredine

Projekat „Puls Evrope – medijske posete Evropskoj uniji”, koji u Srbiji traje već pet godina, finansira EU, a sprovodi konzorcijum koji predvodi „Gete institut” iz Srbije u saradnji sa Nezavisnim udruženjem novinara Srbije i Centrom za kulturnu dekontaminaciju. Reč je o medijskim posetama zemljama Evropske unije koje nam približavaju proces evropskih integracija, a najveći broj studijskih putovanja vezan je za dobre primere iz oblasti zaštite životne sredine. Do sada je projekat rezultirao sa 552 priloga – reportaža, izveštaja, intervjua, od kojih se trećina odnosi na teme iz oblasti zaštite životne sredine, borbe protiv klimatskih promena, održivog razvoja. Zelene teme bile su najzastupljenije prema interesovanju i novinara i javnosti. Najbolji primer je uspeh serijala RTS „Zelena planeta”.

UDRUŽENJE „CRVENI BEDŽEVI” IZ SMEDEREVA za kontinuirano pregalaštvo za čiste Smederevo i okolinu

Godinama se bore za čistije Smederevo i okolinu. Pored aktivnosti za kvalitetniji vazduh, po čemu su prepoznatljiviji, skreću pažnju na manjak mesta za odlaganje otpada i sve veći broj divljim deponija. Tokom februara su organizovali kampanju za prebrojavanje deponija i apelovali na građane da odgovorno odlažu smeće. Akcija je nastavljena u saradnji sa komunalnom inspekcijom i komunalnom policijom iz Smedereva.

MIKICA PETROVIC za organizaciju brojnih aktivnosti u polju obrazovanja o zaštiti životne sredine

Profesorka biologije u OŠ „Jovan Šerbanović” u Krepoljnu, a poslednjih osam godina i u OŠ „Moše Pijade” u Žagubici, već dugo, pored redovne nastave, organizuje različite aktivnosti iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine. Inicirala je osnivanje Ekološkog društva „Studenac” koje više od 27 godina aktivno deluje na polju očuvanja prirode. Aktivna je u manifestacijama „Dani gljiva i bilja!”, ekološkim programima i drugim pratećim sadržajima, a rad sa decom na edukaciji zaštiti i unapređenju životne sredine doživljava kao svojevrsni izazov.

NEFORMALNA GRUPA „ZRENJANINSKI GIMNAZIJALCI” za učešće u brojnim akcijama zaštite životne sredine

Uporni i hrabri, zrenjaninski gimnazijalci su tokom prethodne godine učestvovali u velikom broju projekata posvećenih održivom razvoju i zaštiti životne

sredine. Pomenimo samo projekte „Eko ulica”, „Šta nam teško” u saradnji sa Pokretom gorana Vojvodine, zatim „Reciklažni automat”, „Mladi su nosioci rešenja ekoloških problema”, „Otvorene laboratorije”, „Girls Go Circular”, Prehrambeni održivi razvoj”...

NEFORMALNA GRUPA „KOMŠIJE ZA KOMŠIJE” IZ NASELJA „SEVER ĐURKIĆ” U BEČEJU za učešće u brojnim ekološkim i društveno odgovornim akcijama

Od akcija podele sadnica cveća, akcija na uređenju zelenih površina, uklanjanja divljih deponija, uređenja igrališta, postavljanja javnih metli, preko postavljanja prvog bečejskog hotela za insekte i kreiranja prve vertikalne javne bašte jagoda u Bečeju, do najlepše kišne bašte Srbije, ali i pevanja i kuvanja za komšije, članovi ove neformalne grupe pokazali su ogromnu ekološku svest. Za ovu godinu planiraju i prvu urbanu javnu baštu sa povrće, prvi javni komposter u Bečeju, postavljanje solarnih punjača za mobilne telefone, ali i obnovu drvoreda u naselju „Sever Đurkić”.

**LEKAR PETER ČERVENJAK
za doslednu i upornu borbu protiv zagađenja
Bačke Topole**

Njegov rad u mestu sa mnogo ekoloških problema, ali malo ekologa, naslanja se na aktivnosti pokojnog Dragana Pečurice, jednog od ranijih dobitnika „Zelenog lista“, koji je u to vreme bio usamljen u svojoj borbi. Neugasivi ekološki plamen, sada čuva Peter Červenjak, dosledan, uporan, istrajan, hrabar, uprkos apatiji i velikim zagađivačima zbog kojih građani Bačke Topole trpe veliki smrad. Svakog 17. u mesecu Peter Červenjak poziva građane da mu se pridruže i suprotstave zagađenju.

**UDRUŽENJE „RENDŽERI ISTOCNE SRBIJE“
za odbranu prirodnog nasleđa Homolja od
štetnog uticaja rudarenja i izgradnje mini hidroelektrana**

Borbu su počeli još 2018. godine protiv izgrade mini hidroelektrane nadomak sela Krepoljin. Sada su posebno angažovani na odbrani Homolja od štetnog uticaja rudarskih istražnih radnji stranih

kompanija. Danonoćno su na terenu, beleže krađu i zagađenje vode, pozivaju inspekcije, suprotstavljajući se nezakonitim aktivnostima. Iako imaju ozbiljnih problema zbog svog delovanja, ne odustaju, a podržavaju i sve ostale koji imaju ekološke probleme.

**UDRUŽENJE GRAĐANA „TIM 42“ IZ LESKOVCA
za višegodišnje aktivnosti u vezi sa kvalitetom
vazduha**

Već nekoliko godina ovo udruženje bavi se kvalitetom vazduha na teritoriji grada Leskovca, odnosno problemom njegovog kontinuiranog i nekažnjenog zagađivanja. Posle više desetina njihovih prijava, desetostruko je porastao broj evidentiranih zagađivača, pa je na osnovu ovih prijava Privredni sud u Leskovcu pokrenuo najviše postupaka za privredne prestupe zagađivača vazduha od svih privrednih sudova u zemlji. Njihova kampanja rezultirala je i postavljanjem automatske stanice za merenje kvaliteta vazduha, što je od ogromnog značaja za građane Leskovca.

**ZORICA LUIC
za kontinuirano zalaganje za prava prirode i borbu
za očuvanje biodiverziteta i prirodnog nasleđa**

Ekološka aktivistkinja koja se godinama zalaže za prava prirode, inicijator je lokalnog suda za prava prirode, a svojim zalaganjem i stručnošću postavila je standarde ove borbe na Balkanu. Osnovala je Udruženje „Earth trive“, angažovana je i u odbrani homolja od rudarskog zagađenja koje sprovode strane kompanije. Ujedinila je brojne aktere u borbi za očuvanje biodiverziteta i prirodnog nasleđa Srbije, a povezala je domaće i strane aktiviste na raznim poljima ekoloških akcija.

**SPECIJALNA PRIZNANJA
SLADAN PAPIĆ**

za višedecenijsku posvećenost zaštiti prirode
Od 1988. radi u prosveti. Odmah posle tri godine je u osnovnoj školi u Mačvanskoj Mitrovici formirao Miini ZOO vrt u dvorištu škole, sa paunovima, srnama, zečevima, mini baru sa ribama i barskim biljem. Sa učenicima je posadio oko 300 stabala lipe, bresta, tuja i hrasta kroz centar mesta i oko škole, što je sada moćan drvored. U Pokretu gorana Sremske Mitrovice je od 1995. godine, kada je počeo i aktivno da se bori za proglašenje Specijalnog rezervata prirode „Zasavica“ gde je i do danas aktivan. I dalje ozelenjava, bori se za čistu okolinu, i uči mlade naraštaje da poštuju i vole prirodu. Postavio je nova gnezda za rode, sprečava krivolov u „Zasavici“, učestvuje u otklanjanju otpada sa reka, održavanju nivoa vode za bolje uslove biljnog i životinjskog sveta „Zasavice“ i aktovno vrši edukaciju školske dece o zaštiti životne sredine radeći volonterski kao vodič u Specijalnom rezervatu prirode „Zasavica“ već tri decenije.

**JASNA ATANACKOVIĆ
za višedecenijski doprinos razvoju Pokreta gorana
Vojvodine**

Inženjerka pejzažne arhitekture u penziji iz Sremskih Karlovaca, dala je značajan doprinos razvoju Pokreta gorana Vojvodine, kao saradnik i konsultant, svojim angažmanom, savetima i idejama koje su uspešno realizovane. Od 1996. bila je deo tima za rekonstrukciju

iju zelenila u manastiru kovilju sa Pokretom gorana i gradskim institucijama Novog Sada. Početkom devedesetih godina prošlog veka inicirala je „Malu školu aranžiranja cveća“, akciju koja je dve decenije uspešno organizovana u proleće i jesen i iz koje je proistekao i priručnik za aranžiranje. Organizovala je takmičenja iz različitih oblasti u kojima su učestvovali osnovci, srednjoškolci i profesionalci u okviru manifestacija „Novosadsko proleće“ i „Novosadska jesen“ Pokreta gorana Novog Sada. Pokretala je i držala predavanja na sve teme iz oblasti hortikulture i pejzažne arhitekture. Obogatila je biblioteku pokreta gorana Vojvodine značajnim brojem stručnih knjiga. I dalje je aktivna i stručnjak čije mišljenje se ceni.

**CRNI LIST
AGENCIJA ZA PROSTORNO PLANIRANJE
zbog propusta u vezi sa planiranom izgradnjom
mini hidroelektrane na reci Studenici**

Komisija za stručnu kontrolu Agencije za prostorno planiranje i urbanizam potvrdila je urbanistički projekat za izgradnju mini hidroelektrane na reci Studenici, iako za to ne postoji planski osnov: ni za izradu, ni za potvrđivanje. Odredbe Prostornog plana područja posebne namene manastira Studenica u potpunosti su izostavljene - nisu navedene ni primenjene. Komisija je prešla i preko niza nepravilnosti u priloženoj dokumentaciji, dajući mogućnost da bude naknadno priložena. Ovim i sličnim postupcima, Agencija za prostorno planiranje i urbanizam otvorila je put investitoru, da nastavi sa približavanjem cilju: izgradnji MHE „Studenica S4 - Gradina“, na reci Studenici koja se nalazi u Parku prirode Golija i rezervatu biosfere Golija - Studenica.

Projekat podrazumeva podizanje brane visoke 30 metara, između naselja Ušće i manastira Studenica. U planu je i izgradnja akumulacionog jezera na istočnoj granici zaštićenog područja. Podizanjem brane reka ulazi u biološki minimum, što ugrožava biljni i životinjski svet, kao i tamošnje stanovništvo. Obimnim građevinskim radovima dodatno bi se nanela šteta celokupnom prostoru, kao i čitavom slivu reke. Stručnjaci upozoravaju da bi promena mikro klime, koja je neminovna, ugrozila i freske u manastiru.

NOVI BUDŽET EU TREBA DA OSIGURA NAMENSKE FONDOVE ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I PRAVEDNU TRANZICIJU NA ZAPADNOM BALKANU

Čak **68 nevladinih organizacija pozivaju institucije** Evropske unije da se u novom budžetu, za period nakon 2027. godine osiguraju namenski fondovi za zaštitu životne sredine i pravednu tranziciju regiona koji zavise od uglja na Zapadnom Balkanu. Trenutno ne postoje posebna EU sredstva za regione koji zavise od uglja na Zapadnom Balkanu, a podrška za zaštitu životne sredine i organizacije civilnog društva se pruža preko Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). Međutim, prema informacijama iz Brisela, čini se da podrška EU za Zapadni Balkan u budžetu za period od 2028. do 2034. godine neće više uključivati IPA. Umesto toga, sredstva EU bi se u regionu raspoređivala preko instrumenta koji zavisi od ispunjavanja različitih reformskih mera i drugih uslova, slično načinu na koji funkcioniše Instrument za reforme i rast Zapadnog

Balkana i Mehanizam za oporavak i otpornost (RRF) za države članice EU.

“Pozitivno je što EU istražuje nove načine za unapređenje vladavine prava i zaštite životne sredine na Zapadnom Balkanu, ali je u ovom trenutku je pre-rano predvideti da li takav mehanizam funkcioniše u regionu. Dosadašnji učinci nisu ohrabrujući, jer Reformske agende zemalja uključuju vrlo malo mera u vezi sa životnom sredinom. Razumno je nastaviti testiranje ovog pristupa, ali ne na način da obuhvata gotovo sve fondove EU”, izjavio je Davor Pečevski, iz mreže CEE Bankwatch.

Grupe organizacija civilnog društva takođe naglašavaju potrebu za značajnijim poboljšanjem procesa reformi predviđenim Planom rasta za Zapadni Balkan, uključujući stvarne, blagovremene i efektivne javne

konsultacije o planiranim reformama i ulaganjima; uključivanje dodatnih reformi vezanih za zaštitu životne sredine, kazne za kršenje zakona, i fokus na vladavinu prava, ekološka i društvena poboljšanja, a ne samo ekonomski rast.

“Usklađivanje sa zakonodavstvom EU o zaštiti životne sredine najizazovniji je deo pristupanja, a sprovođenje pravedne tranzicije u regionima uglja već kasni. Zato EU treba da podrži te regione, zajedno s civilnim društvom, bez obzira na to koliko dobro vlade Zapadnog Balkana uopšteno rade na sprovođenju reformi u procesu pristupanja. Finansiranje životne sredine i pravedne tranzicije mora biti dosledno, predvidljivo i vezano za određene projekte. Ono ne može čekati vladine reforme u drugim oblastima koje se možda nikada neće ostvariti”, dodala je Mirjana Jovanović, programskia

menadžerka u oblasti energije, klime i životne sredine Beogradske otvorene škole.

Očekuje se da će Evropska Komisija predstaviti novi EU budžet sredinom jula ove godine, čime će se okončati višemesečne glasine o njegovom obimu i strukturi.

Tekst zajedničke pozicije organizacija civilnog društva Zapadnog Balkana je dostupan [OVDE](#).

Ova aktivnost je deo projekta „Navigator Zelene agende“ koji podržava Evropska Unija. Projekat sprovodi **Beogradska otvorena škola** u saradnji sa šest regionalnih partnera: Udruženjem **Aarhus Centar**, organizacijom **Eko-tim**, organizacijom **Eco-Zone**, Centrom za ekološko istraživanje i informisanje o životnoj sredini **Eko-svest**, organizacijom **Protection and Preservation of Natural Environment** i **Mrežom CEE Bankwatch**. ■

O oporezivanju emisija CO₂ govori se već duže, ali sada se zna da će karbonske takse početi da se primenjuju od 2026. godine. O ovoj temi za „Ekolist” govori ekspertkinja za klimatske promene i zeleni razvoj Danijela Božanić.

OD 2026. GODINE POČINJE NAPLATA CBAM TAKSI

Taksa za zagađivače oporezuje robu koja se izvozi na teritoriju Evropske unije po grupama zagađivača – električna energija, te određene industrijske grane, poput proizvodnje veštačkih đubriva, železara, čelika i aluminijuma, kao i cementna industrija. Taksa je na robu koja se izvozi na teritoriju EU, a plaća je uvoznik. Sa druge strane, emisije koje se proizvode u zemlji treba da budu oporezivane da bismo se usaglasili sa propisima EU. Sve ekološke naknade bi trebalo da nateraju zemlje regiona da smanjuju svoje emisije. O oporezivanju emisija CO₂ govori se već duže, ali sada se zna da će karbonske takse početi da se primenjuju od 2026. godine. O ovoj temi za „Ekolist” govori ekspertkinja za klimatske promene i zeleni razvoj Danijela Božanić.

- Evropska unija je usvojila uredbu kao mehanizam prilagođavanja na ugljenični otisak i do 2026. go-

dine je zapravo bio period pripreme za oporezivanje. Drugim rečima, to znači da su već industrijska postrojenja dobila obavezu da urade merenja i izveštavanja. Na primer, procedura je da proizvođač u svakoj zemlji koja nije članica Evropske unije ima obavezu da izvesti o svom ugljeničnom otisku odnosno o sadržaju ugljenika u proizvodu ili drugim rečima o tome koliko je emisija CO₂ i drugih gasova emitovao u svom proizvodnom ciklusu. Ovo važi za samo pet sektora ili vrsta proizvoda. Za većinu njih izveštava se gde će oporezivanje biti samo na direktne emisije, šta znači emisija iz procesa, ne i one emisije koje nastaju indirektno, kao posledica vrste korišćenja goriva u zavisnosti koje vrste goriva se koristi, da li se koristi struja koja se proizvodi iz uglja ili iz OIE. Za neke podvrste se sada računaju indirektno emisije. Najava je da će od 2027, odnosno 2028. godine, proširiti

Kupci đubriva Elixir Grupe neće osetiti značajan uticaj CBAM taksi

„Elixir Grupa” kreirala je svoju Strategiju zaštite životne sredine, društva i upravljanja (ESG) i u okviru nje definisala tri stuba održivosti: zeleni krug, sinergiju i odgovornost i izvrsnost u proizvodnji.

- Kao strateški cilj zelenog kruga postavljeno je ostvarenje nulte neto GHG emisije do 2050. godine. Način na koji želimo da postignemo navedene ciljeve detaljno je razvijen u okviru povezane strategije dekarbonizacije, koja se odnosi na celokupno poslovanje „Elixir Grupe” - kaže menadžer strateškog planiranja Strahinja Lazarević.

Prema njegovim rečima realizacija Strategije dekarbonizacije započeta je kroz investicioni ciklus „Prahovo 2027” sa četiri tehnološki povezana projekata, vrednih više od 300 miliona evra. Biće implementirana efikasnija tehnologija u proizvodnji fosforne kiseline, čime će se smanjiti potrošnja sirovina i energije po jedinici proizvoda. Sa druge strane, biće omogućeno korišćenje alternativnih izvora energije, kao prvog koraka ka dekarbonizaciji izvora toplotne energije potrebne za proizvodnju.

- Dodatno, uvođenjem u naš proizvodni asortiman kristalnih i tečnih mineralnih đubriva, namenjenih primeni kroz sisteme fertigacije, potvrđujemo posvećenost zahtevima održive poljoprivrede u budućnosti. Naredni koraci u dekarbonizaciji poslovanja podrazumevaju i niz drugih projekata, koji se trenutno nalaze u konceptualnoj ili fazi istraživanja i razvoja. Razvijamo koncept obnovljivih izvora električne energije, poput solarne elektrane i vetro parka, uključujući i prateće baterijske sisteme za balansiranje energetskih resursa i potreba. Razmatramo i različite mogućnosti za supstituciju preostalih fosilnih izvora toplotne energije, kako direktno kroz upotrebu različitih frakcija otpada, ili posredno, putem elektrifikacije koja će se nadovezati na zelenu električnu energiju - navodi Lazarević.

On dodaje da je važno istaći da se CBAM odnosi na mineralna đubriva, koja čine jednu od tri grupe proizvoda Elixir Grupe. U toku je trogodišnji CBAM tranzicioni period, koji podrazumeva obavezu izveštavanja o ugljeničnom otisku mineralnih đubriva izvezenih u EU. Elixir Grupa je uspešno postavila sistem izveštavanja i do sada je blagovremeno poslato 6 kvartalnih izveštaja našim kupcima, koji imaju formalnu ulogu deklaranta i prijavljuju podatke u CBAM registru.

- Od 2026. godine stupiće na snagu definitivni CBAM period i prve obaveze plaćanja CBAM takse, koje će biti naplaćene tokom 2027. za količine izvezene u EU tokom 2026. godine. Formula je postavljena tako da će biti određen takozvani „CBAM benchmark” odnosno dozvoljeni nivo emisija po jedinici proizvoda, a uvoznici proizvoda koji imaju nivo viši od CBAM benchmarka će biti oporezovani za tu razliku - objašnjava Lazarević.

Prema njegovim rečima „Elixir Grupa” se od starta opredelila za izračunavanje ugljeničnog otiska svojih đubriva i izveštavanje prema stvarnim vrednostima. Ovo je naišlo na pozitivnu reakciju kupaca, posebno jer je izračunati otisak niži od tzv. „predloženih” vrednosti, koje odražavaju globalne proseke. Preliminarne projekcije govore da kupci đubriva „Elixir Grupe” neće osetiti značajan uticaj CBAM taksi u prvim godinama.

- Potencijalni uticaj u kasnijim godinama biće neutralisan proaktivnom strategijom dekarbonizacije, koja je u delu proizvodnje mineralnih đubriva dinamički usklađena sa projektovanim snižavanjem CBAM faktora i očekivanjem EU tržišta da mineralna đubriva budu potpuno dekarbonizovana do 2034. godine - kaže menadžer strateškog planiranja u ovoj kompaniji Strahinja Lazarević.

broj delatnosti koje će ući u oporezivanje i uključiti indirektno emisije.

Šta to konkretno znači?

- To konkretno znači da će sada od ovih pet vrsta delatnosti, odnosno sektora, koji su obuhvaćeni karbon taksom ili CBAM-om, biti uključeno sve ono

što je takozvani Aneks 1 Direktive o trgovini emisijama. Svi sektori i podsektori, odnosno delatnosti, sve vrste postrojenja sa svojim kapacitetima koje su sada uključeni u sistem trgovine emisijama postaću predmet oporezivanja u Evropskoj uniji. Prema toj Direktivi sada će i postrojenja izvan EU biti u obavezi da plaćaju sva prekoračenja količine emisija u odnosu

na one koje proizvodi prosečno postrojenje u Evropskoj uniji.

Srbija je na putu da bude deo evropske porodice ali Srbija je i članica Energetske zajednice koja na neki način priprema države da usklade te energetske i ekološke propise sa evropskim u toj oblasti. Kakva je trenutno situacija kod nas, koliko je naša industrija spremna da preuzmu te obaveze?

- Da i kao članica Energetska zajednica ali i sam proces pristupanja Evropskoj uniji trebalo bi da vodi ka tome da uskladjemo ne samo zakonodavstvo nego standarde sa onima u Evropskoj uniji. Drugim rečima, negde je očekivano da sistem trgovine emisijama počne da funkcioniše u zemljama koje su članice EZ među kojima je Srbija. U suštini Srbija je još 2021. godine usvojila zakon koji sadrži odredbe sistema trgovine emisijama koji se odnose na monitoring i izveštavanje. Bilo je očekivano, da nakon sprovođenja od godinu, dve dana, da se uvede i neka vrsta mehanizma koji će biti ekvivalentan onome što je trgovina emisijama. Nažalost to nije urađeno. Tek prošle godine je počelo da se izdaju dozvole, što znači da bi od ove godine trebalo da počne da se radi monitoring i izveštavanje. Srbija nema nikakvu ekvivalentnu meru koja odgovara onome što je trgovina emisijama. Zašto je to bitno? CBAM regulativa kaže da one države koje na svom nacionalnom nivou imaju mere ekvivalentne onome što je trgovina emisijama, i to mogu da dokažu, neće plaćati takse prema CBAMu ili neće plaćati pune takse u zavisnosti od toga da li je ono što je ekvivalentna mera na nacionalnom nivou ista cifra kao što je cifra trgovina emisijama na tržištu. Mi, nažalost, to nemamo. Ne postoje nikakav ni plan za usklađivanje u tom kontekstu da bi se onda uslovno rečeno izbegao CBAM. Mi ležimo i čekamo da vidimo šta će se desiti.

Podaci Evropske agencije za životnu sredinu pokazuju da se emisija gasova staklene bašte smanjuje u određenim sektorima, osim onog u transportu, vazduhoplovstvu... S druge strane, u novom Izveštaju o stanju globalne klime Svetske meteorološke organizacije WMO ukazuje se na to

da je 2024. po prvi put dosegnut vrhunac kada su prosečne globalne temperature bile više od 1,5 stepen iznad predindustrijskog perioda. Prethodna godina bila je, kažu, jedna od najtoplijih, dakle emisije i dalje rastu. Stručnjaci kažu da još uvek ima nade da se globalno zagrevanje može ograničiti, dugoročno gledano na 1,5 stepen, ali treba preduzeti određenu odgovornost i konkretne akcije.

- Evropska unija se problemom klimatskih promena

bavi poslednjih 50 godina i promenila je svoj energetske miks. Sve češće čitamo vesti kao npr. da je Danska ceo mesec proizvodila struju samo iz obnovljivih izvora energije. Znači povećava se procenat obnovljivih izvora energije u toj ukupnoj proizvodnji na nivou Evropske unije. Sa druge strane imate Kinu koja ima značajne promenu u energetske miks i sve veću količinu proizvedene energije iz obnovljive izvora. Međutim, Kina beleži veliki ekonomski rast, po-

rast stanovništva, pa su i emisije CO2 veće.

Zašto su naučnici optimisti?

- Zato što je Kina rekla da će do 2040. godine imati pik svojih emisija i posle toga će doći do smanjenja. Oni su zacrtali da je njihov cilj da do 2060. godine budu karbonski neutralni. S druge strane, svi su sada u strahu od američkog predsednika Trampa koji je rekao da će SAD istupiti iz Pariskog sporazuma. Pre četiri

godine imali smo potpuno isti vokabular potpuno iste aktivnosti i nije uradio ništa. Ovo kažem jer on ne može da izađe iz Pariskog sporazuma kako je zamislio, jer je mehanizam tog sporazuma takav da treba minimum četiri godine, a to je bila situacija i prošli put, da oni podnesu zahtev za izlazak iz Pariskog sporazuma. Dok dođe taj trenutak da se o tome odlučuje on možda više neće biti predsednik. U Americi veliki deo privrede ima potpuno drugačiji pristup razvoju a to je održivi razvoj sa smanjenjem karbonskog otiska. Ozbiljne kompanije sa velikim investicijama imaju dugoročne planove jer da bi se video rezultat potrebno je vreme. Tako da ne može promena predsednika i neki lični stav u ozbiljnom svetu da promeni ovaj trend kada je u pitanju velika industrija.

Kina i Amerika su najveći svetski emiteri CO2, oko polovine gasova sa efektom staklene bašte. Već nekoliko godina u Kini imaju nacionalno tržište za trgovinu emisijama CO2. Kakvi su efekti kad je reč o smanjenju emisija s obzirom da imaju tako velike industrijski rast?

- Kina ima najveće emisije i činjenica je da je je da je taj otklon od uglja i prljavih goriva mnogo sporiji u Kini i u Americi nego što je to u Evropi. Kina ima ubrzan razvoj, tržište je mnogo veće, broj stanovnika je veći i emisije su veće i samim tim potrebno je mnogo više vremena da se smanje emisije nego za neko manje tržište. Kada pogledate koliko sad imaju obnovljivih izvora energije, koliko je povećana energetska efikasnost to jeste značajno povećanje. Kina je znala da će Evropa uvesti nešto što će biti CBAM. Bilo je jasno da će se to desiti zato što Evropa pokušava da zaštiti sopstvenu proizvodnju. Sada imate evropsku privredu odnosno neki proizvodni proces ili fabriku čiji proizvod je višestruko skuplji zbog zahteva koji se tiču zaštite životne sredine i klimatskih promena u odnosu na proizvod koji se dovozi iz Kine. Naravno da evropski proizvod gubi konkurentnost jer je skuplji. Iz tog razloga je uveden CBAM. Kina, kao jedna ozbiljna država, ima nacionalno tržište za trgovinu emisijama CO2 i mislim da kineskim proizvodima sada neće biti nametnut CBAM zato što ga imaju na svom tržištu, u svom nacionalnom okviru. Šta su oni uradili? Umesto da daju pare Evropskoj uniji

Photo by Freepik

oni su te pare odvojili za investicije na sopstvenoj teritoriji u sopstvenim postrojenjima kako bi smanjili emisiju a mi ležimo i pravimo se mrtvi.

Ovo nije samo pitanje zaštite životne sredine već i ekonomije. Kako će se to sve odraziti na našu ekonomiju, na naše tržište?

- Tako je. Mi imamo ozbiljne kompanije kao što je npr. Elixir Grupa koja izvozi veštačka đubriva i obuhvaćena je CBAMom i oni pokušavaju da postave sistem kako treba. I Kinezi u RTB Bor su pre četiri godine doneli Strategiju prema kojoj do 2035. godine treba u potpunosti da prestanu da koriste energiju koju proizvodi EPS. Oni će imati sopstvenu čistu energiju iz OIE zato što je to jedini način da izvoze a da ne plaćaju taksu, odnosno, da im proizvod bude konkurentan. Manje firme koje imaju neki izvoz, njih neće niko uslovljavati niti sprečavati da oni izvezu proizvod ali će taj proizvod biti toliko nekonkurentan da ga niko neće kupovati jer je skuplji.

Ako bi sad preduzeli nešto da li bi to smanjilo posledice koje ćemo imati ako samo čekamo, a 2026. je vrlo blizu?

- Mi imamo mogućnost da novac kojim bi plaćali taksu zadržimo ovde, da uložimo u industriju koja se razvije, koja izvozi, da bi poboljšala kvalitet svog proizvoda. To zahteva neko vreme. Treba da se donesu neki zakoni i da novac koji se uzme od industrije zadržimo ovde da se namenski troši. Mi već to sada imamo u vidu ekološke takes. Te pare idu u budžet ali samo deo se troši na životnu sredinu. Suština je da vi sa tim novcem napravite mehanizme i sistem da ta industrija unapređuje svoj proces proizvodnje, da zameni izvore iz kojih troši energiju, smanji emisije i onda bi to izgledalo drugačije. Moj predlog, još 2016. godine kada sam radila u Ministarstvu zaštite životne sredine, je bio da oni koji bi trebalo da plate taksu, investiraju taj novac u svoj proces proizvodnje kojim će smanjiti emisije i da se prati plan investicija. Ako ste vi ispunili taj plan investicija na godišnjem nivou vi znači ne plaćate taksu. Drugim rečima, umesto da plate taksu vi investirate u svoj proces proizvodnje koji će smanji emisije, ako to ne činite onda ćete platiti taksu u budžet. Tada za to nije bilo sluha.

Od 2026. godine CBAM počinje da se primenjuje. Da li će te ekološke naknade naterati države

da smanje emisije CO2 s obzirom da se sve plaća?

- Ima logike da će to naterati države da smanje svoje emisije iz dva razloga: prvi je da će neko preći na neke alternativne izvore energije a drugi je da će prestati da rade ona postrojenja koja neće imati konkurentan proizvod. Rađene su brojne analize koje pokazuju da to zapravo neće baš imati taj efekat na zemlje kao što je to Evropa očekivala. Ja nisam dovoljno kompetentna da procenim koliko su ti izveštaji ispravni ali moja logika je, ako ne možeš da izvoziš, pa zatvoriš ili kažeš ok sad moram da vidim kako ću da se spašavam, da nađem druge neke alternativne izvore koji podrazumevaju smanjenje emisija.

Mislim da će do smanja emisija doći a da li će to smanjenje biti epohalno, revolucionarno, ne verujem iz prostog razloga jer Evropa nije toliko veliko tržište kao što je Amerika. Ipak mislim da će imati nekog efekta. I energetska efikasnost je isto jako značajna kao mogući izvor smanjenja emisija globalno. Po meni je to najveći mogući način smanjenja emisija CO2.

Tekst: Dragana Ratković

PETROLAND 2025. LETO KOJE OSVEŽAVA!

Najveći vodeni park u Srbiji otvara kapije 20. juna i obećava sezonu punu uzbuđenja, osveženja i nezaboravnih trenutaka

U srcu vojvođanske ravnice, tik uz Bački Petrovac, nalazi se pravo letnje čudo – AquaPark Petroland. Od 20. juna do 31. avgusta 2025. godine, ovaj moderni kompleks vodenih atrakcija postaće epicentar zabave i osveženja za sve generacije, idealno mesto za beg od svakodnevnice, gradske vreve i visokih temperatura.

VODENA AVANTURA ZA SVE UKUSE

Petroland je već godinama sinonim za najkvalitetniju letnju zabavu

u Srbiji, ali i šire. Sa više od deset bazena, termalnom vodom, adrenalinskim toboganima i relaksacionim zonama, ovaj akvapark nudi sadržaj koji zadovoljava i najzahtevnije goste – bilo da dolaze u paru, sa decom, porodicom ili prijateljima. Adrenalinski deo akvaparka posebno oduševljava tinejdžere i ljubitelje uzbuđenja. Visoki tobogani poput „Kamikaze“, „Twistera“ i „Black Hole“-a izazivaju srce da brže kuca, dok „Family Slide“ i „Rainbow“ pružaju sigurnu zabavu i za one malo mlade.

Za one koji traže mirniji doživljaj, tu je bazen sa talasima, lenja reka koja vijuga kroz kompleks, kao i bazeni sa termalnom vodom čija temperatura i mineralni sastav pogoduju zdravlju i opuštanju.

Wellness i relaks zona: mesto za potpuni reset Petroland nije samo akvapark – on je i centar hedonizma i nege. Amazonia Wellness & Spa nudi savršen balans između uživanja i zdravlja. Na raspolaganju su sauna centar (sa finskom, parnom i infracrvenom saunom), slani prostor za inhalaciju, đakuzi i brojne relaksacione zone. Gosti koji žele da sebi poklone trenutke potpunog mira mogu rezervi-

sati individualne tretmane masaže, wellness rituale i uživati u modernim pogodnostima uz profesionalno osoblje.

PORODIČNI RAJ - BEZBEDNO, ZABAVNO, NEZABORAVNO

Jedna od velikih vrednosti Petrolanda jeste njegova orijentacija ka porodici. Posebno dizajnirani bazeni za decu, šareni tobogani, vodene kule, prskalice i plicaci pružaju sigurnu sredinu za igru. Animatori, redovne radionice i dečiji programi dodatno obogaćuju ponudu, a roditeljima omogućavaju predah uz kafu ili ručak u hladu. Ugostiteljska ponuda je raznovrsna – od brzih zalogaja, preko zdravih salata, do sladoleda i osvežavajućih napitaka. Sve to uz pažljivo čuvanu higijenu i komforne uslove boravka.

DOGAĐAJI KOJI SE PAMTE

Petroland je više od vodenog parka – to je letnja pozornica nezaboravnih događaja. Tokom sezone organizuju se tematske žurke, dečije manifestacije, wellness dani i razna takmičenja. Ovog leta najavljene su atrakcije poput:

- Oxygen Party – pena žurka uz nastup DJ-a;
- Royal Challenge – uzbudljiva takmičenja i vredne nagrade;
- Relax & Beauty Day – wellness paketi, pokloni i tretmani;
- Dečiji dani – radionice, maskote i kreativne igre;
- Final Summer Bash – velika završna žurka uz svetlosne efekte i muziku;

Svaki utorak je i „Uzmi utorak“ – dan kada su karte po promotivnoj ceni, što mnogima omogućava češće uživanje.

EKOLOŠKI STANDARDI I SIGURNOST NA PRVOM MESTU

Petroland ozbiljno ulaže u održivost i sigurnost. Korišćenje termalne vode i energetske efikasni sistemi čine ovaj kompleks primerom zelene inicijative u turizmu. Osoblje je profesionalno obučeno, a tim spasilaca, lekara i tehničara obezbeđuje potpunu sigurnost svim gostima.

PRISTUPAČNOST I UDOBNOŠT

AquaPark Petroland nalazi se na samo 20 minuta vožnje od Novog Sada i 60 minuta od Beograda. Obilje parking mesta, jasna signalizacija i organizovan ulazak omogućavaju brz i lagan dolazak i boravak. Uz to, moguće je kupiti karte online i ostvariti dodatne pogodnosti.

NE PROPUSTITE!

Letnja sezona 2025. u Petrolandu traje od 20. juna do 31. avgusta. Bilo da ste za akciju, opuštanje ili kvalitetno porodično vreme – Petroland vas čeka sa osmehom, toplom vodom i sadržajem koji se ne zaboravlja. Pripremite kupaće, pozovite društvo i budite deo najveće letnje avanture u Srbiji. ■

Informacije i kontakt

📍 Novosadski put bb, Bački Petrovac
 ☎ +381 60 83 02 218
 🌐 www.petroland.rs
 ✉ info@petroland.rs
 📱 Instagram/Facebook:
 @aquaparkpetroland
 Facebook
 Instagram

OSVEŠĆENA ISHRANA – HRANA ZA BOLJE SUTRA

Sa jasnim ciljem Lidl sumira napore na polju održivosti, imajući pritom u vidu ceo lanac vrednosti. U skladu sa životnom sredinom, Lidl ima za cilj da stavlja ljude u središte poslovanja i doprinese održivoj potrošnji.

Društveno odgovorno poslovanje za Lidl znači odgovoran odnos prema planeti i ljudima, u sklopu kog se kompanija bavi ne samo aktuelnim pitanjima, već i onima koja nas čekaju u budućnosti - svim poljima na kojima delovanje Lidla utiče na ljude i životnu sredinu.

ODRŽIVOST U LIDLU

Sa jasnim ciljem Lidl sumira napore na polju održivosti, imajući pritom u vidu ceo lanac vrednosti. U skladu sa životnom sredinom, Lidl ima za cilj da stavlja ljude u središte poslovanja i doprinese održivoj potrošnji. To obećanje već sada sprovodi u praksi kroz šest polja delovanja: „Poštovanje biodiverziteta“, „Zaštita klime“, „Očuvanje resursa“, „Fer poslovanje“, „Promocija zdravlja“ i „Učešće u dijalogu“. Kako regionalno, tako i globalno. Predano i transparentno.

„**Dobro za planetu**“, „**Dobro za ljude**“ i „**Dobro za tebe**“ svrstavaju polja delovanja u tri sveobuhvatne dimenzije.

OSVEŠĆENA ISHRANA

Uprkos tome što je svest o zdravoj ishrani globalno na sve većem nivou, prehrambene navike se nisu značajno promenile: čak 770 miliona ljudi širom sveta je **gojazno**, a bolesti povezane sa ishranom se sada smatraju „**najvećim ubicom**“. Takođe, konzumacija proteina životinjskog porekla predstavlja ogroman teret po životnu sredinu:

80% zemljišta koje se koristi za proizvodnju hrane koristi se upravo za proizvode životinjskog porekla. Dodatno, 69% emisija gasova sa efektom staklene bašte povezanih sa hranom, posledica je proizvodnje namirnica **životinjskog porekla**. Naučnici iz EAT - Lancet Commission tima redakcije „The Lancet“, koja se već 200 godina bavi aktuelnim temama iz oblasti medicine, nakon više godina istraživanja, došli su do značajnih saznanja i objavili da je „planetarno zdrava dijeta“ (eng. Planetary Health Diet) jedini mogući način da naša zemlja uspe da nastavi da podržava ishranu za oko 10 milijardi ljudi do 2050. godine, a da ne bude ugrožena. Naime, zbog načina na koji se hranimo, čak 55% biokapaciteta naše zemlje se troši za potrebe ishrane. Pomenuta „planetarno zdrava dijeta“ predstavlja preporučenu ishranu koja ima drastično manji štetan uticaj na planetu i preporučuje izbor namirnica na biljnoj bazi, kao i onih koje ostavljaju za sobom što manji karbonski otisak. Proizvodi koje Lidl nudi svojim potrošačima imaju društveni i ekološki uticaj – u njihovom stvaranju,

u lancu snabdevanja i konzumaciji. Lidl je svestan odgovornosti koju ima zbog svoje veličine i prisutnosti na tržištu i kao deo fokus-oblasti Promocija zdravlja, Lidl se zalaže za osvešćenu ishranu i dizajnira svoj asortiman u skladu sa „planetarno zdravom dijetom“. Putem svojih 77 Lidl prodavnica, kompanija svakog dana nalazi put do trpeza velikog broja potrošača, zbog čega smatra da je važno da smanji negativne posledice koje proizvodnja, ali i konzumacija hrane može da donese. Zato se u okviru svoje strategije kompanija obavezala da će posvećeno raditi na tome da

Čak 80% zemljišta koje se koristi za proizvodnju hrane koristi se upravo za proizvode životinjskog porekla

uz transparentnu komunikaciju pruži što širi asortiman ponude zdravijih i održivijih proizvoda. Na ovaj način će svojim potrošačima olakšati donošenje odgovornih odluka prilikom kupovine čime će oni pozitivno uticati na svoj i život drugih ljudi, kao i zaštitu planete.

TRI STUBA OSVEŠĆENE ISHRANE

Strategija osvešćene ishrane kompanije Lidl temelji se na tri ključna principa koja se oslanjaju na bezbednost hrane kao osnovni predus-

lov, čime se osigurava visok kvalitet i nutritivna vrednost proizvoda.

ZDRAVIJA ISHRANA

Više zdravijih proizvoda na biljnoj bazi, integralnih i onih sa manje šećera i soli, kao i veća ponuda održivih proizvoda, onih koji su manje štetni po planetu, poput namirnica na bazi biljnih proteina, veganskih proizvoda, kao i organski uzgojenog voća i povrća. Konkretni koraci koje kompanija Lidl preduzima:

Manje šećera i soli - Prekomerni unos šećera povećava rizik od dijabetesa, dok višak soli može doprineti razvoju povišenog krvnog pritiska i moždanog udara. Zbog toga, Lidl postepeno smanjuje sadržaj šećera i soli u svojim robnim markama, bez upotrebe zaslađivača, kako bi potrošači navikli na prirodni ukus hrane.

Više žitarica celog zrna i više vlakana – Proizvodi od celog zrna sadrže više vlakana, minerala i vitamina u poređenju sa proizvodima od prerađenog zrna žitarice. Vlakna koja ona sadrže imaju pozitivan efekat na zdravlje creva, a mogu

pomoći i u prevenciji nekih bolesti, poput dijabetesa. Zbog toga je Lidl postavio cilj da proširi svoj asortiman u odnosu na 2023. godinu nudeći alternative sa celim zrnom.

Zdrave masti i ulja – Umesto proizvoda bogatih zasićenim mastima, Lidl se zalaže za povećanje upotrebe zdravih biljnih ulja bogatih omega-3 kiselinama, koje smanjuju rizik od kardiovaskularnih bolesti. Lidl je postavio cilj da kontinuirano povećava kvalitet masti i ulja u proizvodima privatne robne marke. To se ostvaruje povećanjem udela nezasićenih masnih kiselina i smanjenjem udela zasićenih masnih kiselina.

Manje aditiva, veća prirodnost – Lidl aktivno radi na eliminisanju nepotrebnih aditiva, konzervanasa i veštačkih boja u svojim proizvodima. Prednost se daje prirodnim sastojcima, poput cvekle kao prirodnog bojila.

Hrana prilagođena deci – Lidl radi na tome da na proizvodima svojih brendova, koji se prema smernicama Svetske zdravstvene organizacije smatraju nezdravim, ne koristi dizajn na ambalaži primamljiv deci,

kako bi podstakla zdravije prehrambene navike kod najmlađih.

ODRŽIVIJA ISHRANA

Kako se očekuje da će se globalna populacija približiti cifri od 10 milijardi ljudi do 2050. godine, a prirodni resursi postaju sve ograničeniji, postavlja se pitanje kako održati balans između prehrambenih potreba i očuvanja planete.

Konkretni koraci koje kompanija preduzima:

Smanjenje negativnog ekološkog uticaja – trenutna proizvodnja hrane troši ogroman procenat globalnih resursa:

- 38% emisije gasova staklene bašte dolazi iz uzgoja stoke

- 80% poljoprivrednog zemljišta koristi se za uzgoj hrane životinjskog porekla (meso, mlečni proizvodi, jaja)

- 40% globalnog krčenja primarnih šuma povezano je sa proizvodnjom hrane životinjskog porekla

- 30% ukupne potrošnje slatke vode koristi se za uzgoj životinjskih proizvoda

Više biljnih izvora proteina – Lidl

kontinuirano proširuje asortiman vege i veganskih proizvoda, kako bi ponudio ukusne alternative bogate proteinima biljnog porekla. Na internacionalnom nivou imamo cilj da do 2030. godine uvećamo prodaju biljnih proteina za 20%.

Sezonska i lokalna hrana – Lidl promovise kupovinu sezonskih i regionalnih proizvoda, čime doprinosi smanjenju emisije gasova staklene bašte i podržava lokalne proizvođače. Nudimo više od 800 proizvoda iz Srbije.

Smanjenje otpada od hrane – Na globalnom nivou, godišnje se baci 1,3 milijarde tona hrane, dok se u Srbiji godišnje uništi 247.000 tona hrane. Lidl sprovodi niz mera za smanjenje gubitka hrane, uključujući sistem pametnog poručivanja, popuste na proizvode pred istekom roka trajanja i edukaciju potrošača o odgovornoj kupovini i čuvanju hrane.

TRANSPARENTNOST I OSNAŽIVANJE POTROŠAČA

Kompanija Lidl veruje da je informisan potrošač – osvešćen potrošač.

Zato se zalaže za jasno označavanje proizvoda, pružajući transparentne informacije o nutritivnoj vrednosti i održivosti proizvoda.

Konkretni koraci koje kompanija preduzima:

Nutri-Score je sistem nutritivnog označavanja i omogućava kupcima da brzo prepoznaju nutritivnu vrednost proizvoda, na skali od A (najbolji izbor) do E (manje poželjna opcija).

Smanjenje količine pesticida – Lidl kontinuirano smanjuje primenu pesticida u skladu sa evropskim strategijama za očuvanje biodiverziteta, postavljajući strože standarde od zakonskih propisa kada su u pitanju dozvoljene rezidue aktivnih supstanci.

Bezbednost hrane – Lidl saraduje samo sa sertifikovanim dobavljačima koji ispunjavaju najviše standarde u proizvodnji hrane, kako bi osigurao kvalitet i sigurnost proizvoda.

Transparentni i verodostojni sertifikati i oznake proizvoda – Ovo potrošačima može poslužiti kao smernica prilikom obavljanja kupovine. Neki od njih su: MSC (Ma-

O kampanji

Svesna uticaja na stvaranje prehrambenih navika potrošača, kompanija Lidl Srbija je pokrenula kampanju „Hrana za bolje sutra“, verujući u to da svaki pojedinac može doprineti pozitivnoj promeni kroz sopstvene izbore. Cilj kampanje je promocija osvešćene ishrane koja je u skladu sa principima „planetarno zdrave dijete“; koja istovremeno čuva zdravlje ljudi i planete. Lidl je za početak ovogodišnje kampanje organizovao edukacije i radionice za predstavnike medija kako bi važne poruke osvešćene ishrane došle do što šire javnosti i time dodatno unapredile svest o mogućnostima pripreme jednostavnih, ukusnih obroka, koji razbijaju predrasude da je zdraviji izbor namirnica cenovno skuplji ili zahteva veću pripremu. Sa druge strane kompanija na ovaj način indirektno podržava edukaciju potrošača o izborima proizvoda koji imaju „održivo poreklo“ i čuvaju resurse planete.

„Naš cilj u Lidlu je da potrošačima ponudimo povoljne i raznovrsne 'osvešćene' proizvode, ali i da unapredimo svest javnosti o važnosti svakodnevnih odluka u ishrani. Verujemo da su pozitivne promene moguće bez odricanja od onoga što volimo i da je opšte zdravlje i planetu moguće sačuvati uz zdravije i održivije alternative pri izboru namirnica“, izjavila je Marija Kojčić ispred Corporate Affairs sektora kompanije Lidl Srbija.

rine Stewardship Council), čiji je cilj održiva globalna ribarska industrija, Fairtrade, RFA (Rainforest Alliance), koji identifikuje proizvode koji u celini ili delimično potiču sa Rainforest Alliance sertifikovanih farmi koje poštuju stroge kriterijume za zaštitu životne sredine, društvenu odgovornost i isplatu.

ISHRANA I KLIMA: ZANIMLJIVE ČINJENICE

- 80% zemljišta koje se koristi za proizvodnju hrane upotrebljava se za proizvodnju **životinjskih proizvoda** (meso, mlečni proizvodi, jaja). Kada se sve sabere, emisije gasova sa efektom staklene bašte koje proizvodi prehrambeni sektor čine više od 55% ukupne emisije ovih gasova - **iaکو uzgoj stoke globalnu populaciju snabdeva samo sa 38%**

proteina i 17% kalorija.

- Proizvodnja životinjskih proizvoda je odgovorna za 40% globalne deforestacije primarnih šuma i 30% globalne upotrebe **slatke vode**.

- Od prosečnog ugljeničnog otiska po glavi stanovnika, više od 20% je uzrokovano našim prehrambenim navikama. Od toga, čak 69% je zbog **hrane životinjskog porekla**.

- Čak 55% **biokapaciteta** planete se koristi za našu ishranu. To znači da se više od pola zemljišta na Zemlji koristi za proizvodnju/isporku hrane.

- Prosečna površina potrebna da nas prehrani je 2.022 kvadratnih metara po osobi (što je malo više od tri teniska terena). Prema **procenama**, do 2050. godine će svako od nas „na raspolaganju“ imati 1.700 kvadratnih metara. ■

SARADNjom KA ZAŠTITI PRIRODE

Međunarodni dan biodiverziteta obeležen posetom ambasadorke Švedske Obedskoj bari

Međunarodni dan biodiverziteta, 22. maja 2025. godine, obeležen

je na Specijalnom rezervatu prirode „Obedska bara“ posetom ambasadorke Švedske N.J.E. Šarlot Samelin, koju su tom prilikom ugostili **JP „Vojvodinašume“** i **Mladi istraživači Srbije (MIS)**. Iako sve više ljudi shvata da je biološka raznovrsnost veoma važna za budućnost, i dalje su ljudske aktivnosti uzrok nestajanja mnogih vrsta. Uprkos svom tehnološkom napretku i dalje u potpunosti zavisi od zdravih ekosistema za našu vodu, hranu, lekove, odeću, gorivo i energiju.

„Kada biodiverzitet ima problem, čovečanstvo ima problem“

Info

Sve informacije o radu Javnog preduzeća „Vojvodinašume“ možete dobiti putem sledećih kontakata:

Telefon: 021/431-144 (centrala)

Fax: 021/6433-139

www.vojvodinasume.rs

poručuju iz UN-a, a Mladi istraživači Srbije, koji već skoro 50 godina rade na zaštiti prirode i očuvanju biodiverziteta kroz edukaciju, jačanje saradnje svih aktera i volontiranje, predstavili su ambasadorci Samelin kako se raznovrsnost ekosistema, vrsta i gena čuva na Obedskoj bari. Dodatno, predstavljeno je kako se rešenjima zasnovanim na prirodi čuvaju i ekosistemi i ljudska naselja od negativnih uticaja klimatskih promena.

„Na ovaj Međunarodni dan biodiverziteta, čast mi je da posetim Obedsku Baru - jedan od najvrednijih močvarnih ekosistema u Srbiji i vitalno utočište za brojne vrste ptica. Ovo područje simbolizuje važnost očuvanja biodiverziteta za zdravlje naše planete i budućih generacija. Švedska je ponosna što podržava napore Srbije kroz partnerstva sa civilnim društvom, uključujući i Mlade istraživače Srbije, čiji je rad na obnovi i zaštiti ovog jedinstvenog staništa zaista inspirativan. Zajedno

gradimo održiviju i prirodno pozitivniju budućnost“, izjavila je Ambasadorka Samelin.

Obedska bara, jedno od najstarijih zaštićenih područja na svetu, čija prva administrativna zaštita datira iz 1874. godine, je autentičan splet mrtvaja, bara, okana, močvarne vegetacije, vlažnih livada i šuma, sa izuzetno bogatim ekosistemskim i specijskim biodiverzitetom.

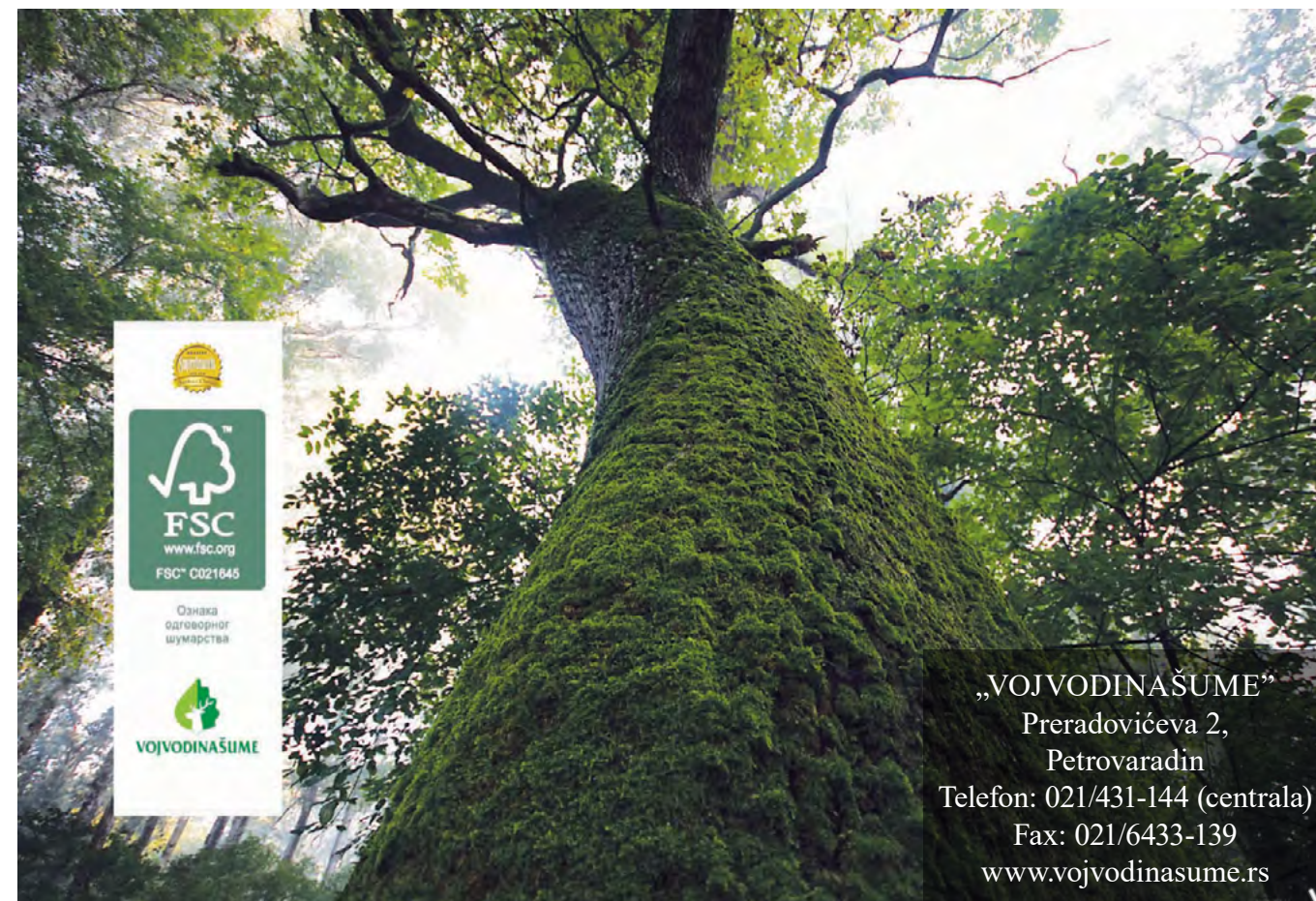
„Nakon više od četvrt veka od organizacije prvog međunarodnog radnog volonterskog kampa na Obedskoj bari, sa sigurnošću možemo da tvrdimo da ovaj naš jedinstveni pristup zaštiti prirodi daje veliki doprinos njenoj obnovi, uspostavljanju ravnoteže između ljudskih i prirodnih zajednica, mobilisanju stanovništva na očuvanju zaštićenih područja i saradnji građana, organizacija civilnog društva upravljača zaštićenih područja. Veoma smo zahvalni Švedskoj što je prepoznala potencijal ovog pristupa i što, zajedno sa

EU, podržava inovativne metode u zaštiti i obnovi ekosistema Srbije“, rekla je Tanja Petrović, izvršna direktorka Mladih istraživača Srbije. Kroz projekat „Povratak ibisa“, Mladi istraživači Srbije, JP „Vojvodinašume“, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode i opština Pećinci su očistili više od sto hektara vlažnih livada, što je doprinelo povećanju broj ptica koje se gnezde na Obedskoj bari, a 2016. je nakon više od 50 godina viđen i ibis. Nove vlažne livade su postale povoljna mesta za mrest riba, reprodukciju vodozemaca i gmizavaca, kao i za opstanak brojnih vrsta zeljastih biljaka. Povećano je interesovanje stanovni-

ka Kupinova i Obreža za očuvanje Obedske bare, a zahvaljujući volonterima iz inostranstva Obedska bara (njena lepota, značaj, tradicija) postala je prepoznatljiva širom sveta.

Švedska, zajedno sa Evropskom unijom podržava obnovu Obedske bare i u okviru inicijative Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) „**EU za Zelenu agendu u Srbiji**“.

„VOJVODINAŠUME“
Preradovićeva 2,
Petrovaradin
Telefon: 021/431-144 (centrala)
Fax: 021/6433-139
www.vojvodinasume.rs

PROLEĆE 2025. U ZNAKU VOLONTERIZMA I ZAŠTITE PRIRODE

Kao upravljač brojnih zaštićenih područja u AP Vojvodini, JP „Vojvodinašume“ u kontinuitetu podstiče i realizuje volonterske akcije

Volonterizam predstavlja jedan od ključnih stubova u očuvanju prirode, a posebno kada uključuje zajednički trud javnog sektora, civilnog društva i privrede. Kao upravljač brojnih zaštićenih područja u AP Vojvodini, JP „Vojvodinašume“ u kontinuitetu podstiče i realizuje volonterske akcije koje ne samo da doprinose očuvanju prirodnih vrednosti, već i jačaju svest građana o važnosti zaštite životne sredine.

Proleće 2025. godine obeležile su brojne volonterske aktivnosti u specijalnim rezervatima prirode u Vojvodini, koje su okupile veliki broj učesnika različitih profila — od zaposlenih, studenata i dece, do članova lokalnih zajednica. Deo

ovih akcija realizovan je u saradnji sa organizacijom **Discover Serbia** i dugogodišnjim partnerom **Pokretom gorana Vojvodine** iz Sremskih Karlovaca, koji su koordinirali angažovanje volontera i volonterki iz različitih kompanija. Istovremeno, određene kompanije su se samostalno obratile JP „Vojvodinašume“ sa željom da se uključe u aktivnosti očuvanja prirode i zaštite životne sredine. Ove inicijative svedoče o značaju saradnje i posvećenosti svih aktera, a sledeći prikaz volonterskih akcija jasno pokazuje kako zajednički naponi mogu ostaviti dugoročan i vidljiv trag u prirodi. U Specijalnom rezervatu prirode „Koviljsko-petrovaradinski rit“, 10. maja na području Karlovačkog

dunavca, sprovedena je volonterska akcija koju je pokrenulo udruženje **Pokret gorana Vojvodine**, u saradnji sa JP „Vojvodinašume“. Učestvovalo je 60 volontera – zaposlenih i studenata – koji su zajedno sa timom upravljača radili na **obnovi infrastrukture za posetioce**, farbanju drvenog mobilijara, osmatračnice i informativnih tabli, kao i na čišćenju obale i uređenju staza. Akcija je završena vožnjom katamaranom kroz rukavac, kao simboličan poziv na očuvanje prirodnih vrednosti ovog područja. **U Specijalnom rezervatu prirode „Obedska bara“, tokom dve volonterske akcije održane 10. i 16. maja, učestvovalo je ukupno preko 130 volontera.** Prva akcija je organizovana u saradnji sa Discover Serbia kao deo porodičnog ekološkog dana – ECO FAMILY DAY – tokom kojeg su volonteri, koristeći eko-čamce,

uklanjali višak vodenih biljaka i zaraslu trsku, čistili i delimično obnavljali informativne table, dok su deca učestvovala u kreativnim radionicama i LEGO robotici na temu ekologije.

Druga akcija realizovana je na inicijativu privrednog sektora u saradnji sa JP „Vojvodinašume“. Učestvovalo je 110 volontera koji su, raspoređeni u radne grupe, radili na zameni dotrajalih pristana, obnovi edukativnih sadržaja za decu, uređivanju senzornog vrta i sadnji 80 vrsta aromatičnih biljaka. Akcija je zaokružena edukativnom turom katamaranom, tokom koje su učesnici upoznati sa značajem močvarnih staništa i ulogom Obedske bare u očuvanju biodiverziteta.

U Specijalnom rezervatu prirode „Deliblatska peščara“, tokom aprila i maja realizovane su dve

volonterske akcije, uz podršku organizacije **Discover Serbia**, u kojima je učestvovalo više od 240 volontera, uključujući zaposlene, studente i članove njihovih porodica.

U okviru prve akcije, uređene su i proširene pešačke staze i pristupni put, obnovljen je mobilijar (klupe, stolovi, ograde) na površini većoj od 2 hektara, čime je unapređena bezbednost i funkcionalnost prostora za posetioce. Uporedo je organizovan bogat edukativno-zabavni program za decu, koji je uključivao sportski poligon, radionice o reciklaži i kreativne aktivnosti u prirodi.

Druga akcija bila je posvećena izradi i postavljanju čak 60 kućica za ptice, obnovi drvene ograde i sadnji ukrasnog bilja. Deca su učestvovala u ekološkim radionicama kroz koje su na zanimljiv način učila o biljkama i životinjama. Obe akcije ostavile

su konkretan trag u prostoru i osnažile vezu između lokalne zajednice i ovog jedinstvenog peščanog ekosistema. Zajednički rezultati ovih akcija ne ogledaju se samo u uređenim stazama, obnovljenim sadržajima i obogaćenim edukativnim punk-

tovima, već i u snažnijoj vezi ljudi sa prirodom. JP „Vojvodinašume“ zahvaljuje svim partnerima i volonterima koji su svojim angažovanjem doprineli očuvanju zaštićenih područja, uz podsticaj da ovakve inicijative postanu praksa, a ne izuzetak. ■

PRIRODA NAM DAJE SVE, ALI SAMO AKO ZNAMO KAKO DA JE ČUVAMO

Razgovor sa Miloradom Babićem, čuvarom Specijalnog rezervata prirode Peštersko polje

Foto: Pavle Jovanović UNDP

Milorad Babić, čuvar Specijalnog rezervata prirode „Peštersko polje”

Peštersko polje je jedno od najvećih i najviših kraških polja Balkana, oblikovano nestankom nekadašnjeg jezera. Ovo jedinstveno prirodno bogatstvo stanište je retkim biljnim i životinjskim vrstama, a njegov opstanak zavisi od ljudi koji ga čuvaju i koji su s njim povezani generacijama. Među njima je Milorad Babić, čuvar Specijalnog rezervata prirode Peštersko polje, čovek koji je svoj radni vek posvetio zaštiti ovog prostora.

Milorad je rodom iz Sjenice, iz porodice starosedelaca koja generacijama živi u skladu s prirodom. Još kao dete provodio je dane na pašnjacima, posmatrajući

kako njegov otac i deda vode stoku, učeći o biljkama, vodama i vetrovima koji su oblikovali Pešter. Ipak, njegov profesionalni put isprva nije vodio kroz prirodu.

Ugrožene vrste na Pešteru

Peštersko polje nastanjuje veliki broj međunarodno i nacionalno ugroženih vrsta, uključujući **crnu čigru** (*Chlidonias niger*), **ražnja** (*Plegadis falcinellus*), **istočnog trstenjaka** (*Acrocephalus paludicola*) i **rečne školjke** (*Unio crassus*). Takođe, predstavlja važno utočište za **prдавca** (*Crex crex*), koji zavisi od trajno vlažnih područja ovog prostora za gnežđenje – posebno u sušnim periodima, kada se većina okolnih staništa isušuje.

Godinama je radio u kancelariji Zavoda za zapošljavanje, ali kako sam kaže, osećao je da mu taj posao ne donosi ispunjenje. „Nisam ni znao da bih mogao da biram posao iz snova. Kada sam prvi put došao na Pešter, video tu lepotu, znao sam da neću više menjati ovaj posao za bilo šta. Ljudi koji dođu ovde često kažu da se osećaju kao da nisu na ovoj planeti – nigde nema drveća, samo beskrajni pašnjaci pod nebom koje izgleda bliže nego igde. Tišina ovde nije prazna,

već ispunjena zvucima vetra, ptica i zvonima stoke u daljini. Osećaj je gotovo nestvaran, kao da si zakoračio u neki drugi svet, daleko od gradske buke i užurbanosti. Ovo je poziv, a ne posao. Nikada se ne bih vratio u kancelariju”, kaže Milorad.

Danas, kao čuvaru rezervata, nijedan radni dan mu nije isti. On ne samo da nadzire prirodno bogatstvo, već i priča priče o njemu, edukuje posetioce i meštane, brine se o životinjama i čini sve da očuva ovo prelepo, ali osetljivo stanište. Peštersko polje dom je mnogim retkim vrstama, među kojima Milorad ima svoje favorite.

„Ušata ševa me fascinira jer se gnezdi na najnepristupačnijim mestima, dok je žutokljuna galica retka i prepoznatljiva po svom upadljivom izgledu. Svaki dola-

zak crnog lešinara na hranilište doživljam kao poseban događaj. Nedavno smo zabeležili i azijskog zlatnog vivka, potpuno novu vrstu za Srbiju, što samo potvrđuje koliko je Peštersko polje dragoceno stanište koje i

„Noću na kamerama vidim vukove kako dolaze sa mladuncima. Igraju se ispred vrata, gotovo na dohvata ruke. Neverovatan prizor.”

dalje otkriva svoje tajne.” Beloglavi supovi kruže nebom, dok vukovi uveče izlaze iz skrovišta i ponekad, kako Milorad navodi, igraju se ispred ulaza u hranilište. „Noću na kamerama vidim vuko-

ve kako dolaze sa mladuncima. Igraju se ispred vrata, gotovo na dohvat ruke. Neverovatan prizor. U takvim trenucima osećam koliko je priroda moćna, a mi samo njeni prolazni čuvari.“

Međutim, život na Pešteru nije lak. Oštre zime i sve veća suša prave probleme i ljudima i životinjama. Temperatura ovde zna da padne i do -40 stepeni, dok leta donose dugotrajne suše. Nedostatak vode postaje ozbiljan izazov, pa je leti moguće videti

„Reke i potoci na Pešteru su u prošlosti nabujavali u proleće, ali danas su to tek potočići. Suše su postale učestalije, a voda je sve teže dostupna”

krave kako leže na boku, isplaznog jezika, pokušavajući da se rashlade.

„Reke i potoci na Pešteru su u prošlosti nabujavali u proleće, ali

danas su to tek potočići. Suše su postale učestalije, a voda je sve teže dostupna. Zato često dovozimo vodu cisternama iz Novog Pazara, a u tome nam pomaže i vojska. Bez te pomoći, 20.000 krupne i sitne stoke jednostavno ne bi preživlele. Pored toga, zbog smanjene paše, stočari su prinuđeni da kupuju dodatnu hranu, što značajno povećava troškove i otežava im život. Naše ovce i krave su ranije imale dovoljno trave i sena, ali sada, zbog

Ovaj intervju je realizovan u okviru kampanje „Ovo nije samo bara“, koja se sprovodi uz finansijsku podršku Švedske, odnosno Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), u okviru inicijative „EU za Zelenu agendu u Srbiji“. Ovu inicijativu, uz tehničku i finansijsku podršku Evropske unije i u partnerstvu sa Ministarstvom zaštite životne sredine, sprovodi UNDP u saradnji sa Švedskom i Evropskom investicionom bankom (EIB), uz dodatna finansijska sredstva koja su obezbedile vlade Švedske, Švajcarske i Srbije.

klimatskih promena, moramo da dokupimo hranu kako bismo ih prehranili. Da bismo sačuvali Pešter kakav znamo, neophodne su ozbiljne investicije u bunare i vodozahvate. Postoje rešenja, ali bez podrške institucija, lokalne samouprave i svih nas, biće teško da ih sprovedemo“, objašnjava Milorad.

Pored prirodnih izazova, Milorad i njegovi saradnici suočavaju se i sa ljudskim faktorom. Edukacija lokalnog stanovništva ključna je za očuvanje rezervata.

„Ljudi nekada nisu shvatali značaj prirodne ravnoteže. Uginule životinje su bacali u reke, a da bi otrovali vuka, trovali su celo okruženje. Danas je toga sve manje, jer smo uspeali da ih edukujemo. Svaka promena dolazi postepeno, ali je važno da ne odustanemo. Podrška institucija i pojedinaca takođe može biti presudna. Kampanje poput „Ovo nije samo bara“ i projekti kao što je „EU za Zelenu agendu u Srbiji“ mogu pomoći u rešavanju problema. Samo zajedničkim snagama možemo da očuvamo ovo jedinstveno mesto. Svako može doprineti, bilo kroz učešće u projektima, donacije ili jednostavno odgovorno ponašanje prema prirodi“, zaključuje Milorad. Milorad ne prenosi ljubav prema Pešteru samo kroz posao, već i kroz porodicu. Sa suprugom i dvoje dece, nastoji da žive u skladu s prirodom. „Pratimo životinje i učimo od njih. Poštujemo vodu, znamo njenu vrednost i trudimo se da ni kap

ne bude uzalud potrošena. Priroda nam daje sve, ali samo ako znamo kako da je čuvamo.“ Njegova priča nije samo priča jednog čoveka već svih onih

koji žive na Pešteru i bore se za očuvanje ovog jedinstvenog prostora.

*Neda Kurjački,
saradnica UNDP-a*

Eksploatacija tresetišta glavna pretnja

Godišnja eksploatacija oko 15.000 kubnih metara treseta predstavlja glavnu pretnju stabilnosti ovog ekosistema. Treset, organski materijal nastao razlaganjem biljnih ostataka tokom više od hiljadu godina na Pešterskom polju izuzetno je važan jer usporava oticanje vode na poroznoj kraškoj podlozi i istovremeno prirodno prečišćava vodu koja dospeva u podzemne rezerve. Zdrava i očuvana tresetišta znatno doprinose ublažavanju efekata klimatskih promena kroz vezivanje ugljenika, dok eksploatacija i degradacija tresetišta zapravo oslobađaju ugljen dioksid u atmosferu. Za živi svet, a tako i za ljude, treset ima mnogo veći značaj i vrednost ako ostane netaknut u prirodi, nego kada se izvadi i koristi kao organski oplemenjivač zemljišta. Njegova eksploatacija se obavlja tokom sunčanih dana, kada ima manje vode na Pešterskom polju. Nakon sušenja, treset se prebacuje u fabriku za preradu gde se filtrira, melje, prerađuje za posebne namene i na kraju pakuje. Da bi se očuvala ravnoteža između korišćenja resursa i zaštite životne sredine, za ovo područje je usvojen Plan upravljanja Specijalnim rezervatom prirode „Peštersko polje“ za period 2021–2030. Ovaj plan definiše razvojne smernice, način korišćenja i upravljanja područjem, kao i mere zaštite i očuvanja prirodnih vrednosti, uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

JOŠ JEDNA GODINA SA REKORDNIM TEMPERATURAMA?

Zemlja je na putu da premaši porast temperature od 1,5°C drugu godinu zaredom, prelazeći tačku bez povratka

Globalne temperature za april ove godine, i dosadašnju 2025. godinu, uznemirile su naučnike širom sveta. Nove analize pokazuju da smo ove godine imali bio drugi najtopliji april u istoriji merenja, ali to je tek mali deo priče. Neki prognostičari predviđali su relativni pad temperatura ove godine, ali ta očekivanja brzo su izbledela, jer Zemlja je sada na putu da drugu godinu zaredom premaši prag od 1,5°C utvrđen Pariskim sporazumom.

EL NIÑA NAS NIJE RASHLADILA

„Nedavno završeni događaj La Niña nije donio toliko hlađenja koliko bi

se obično očekivalo“, pojasnio je Robert Rohde, vodeći naučnik na Berkeley Earthu.

La Niña, odnosno hladnija faza, znači promenu rasporeda padavina, putanje ciklona i smanjenje globalnih temperatura. La Niña se odnosi na hlađenje površine okeana velikih razmera u centralnom i istočnom ekvatorijalnom delu Tihog okeana, povezano s promenama u tropskoj atmosferskoj cirkulaciji, kao što su vetrovi, pritisak i padavine. Načelno, La Niña proizvodi klimatske uticaje velikih razmera suprotne od El Niña, posebno u tropskim regijama. Međutim, prirodni klimatski događaji poput La Niña i El

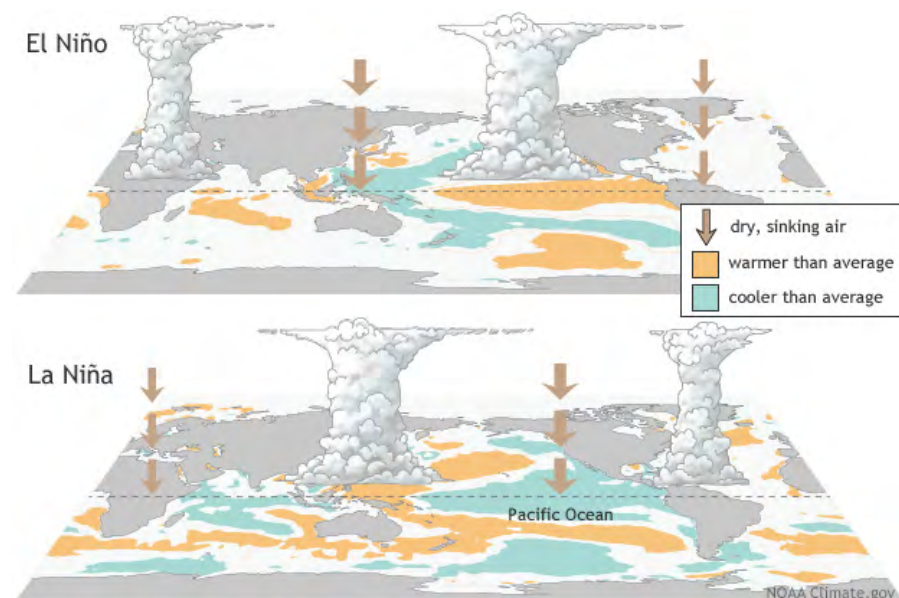
Niña odvijaju se u širem kontekstu klimatskih promena izazvanih ljudskim delovanjem, koje povećavaju globalne temperature, pogoršavaju ekstremne vremenske uslove i klimu, te utiču na sezonske padavine i temperaturne obrasce.

Ove godine, prolećni uslovi na svim kontinentima pokazuju samo umereno olakšanje, što je Svetska meteorološka organizacija (WMO) još u decembru prošle godine i najavila.

„Godina 2024. je počela El Niňom i na putu je da bude najtoplija u istoriji. Čak i ako se pojavi La Niña, njen kratkoročni rashlađujući uticaj neće biti dovoljan da uravnoteži učinak zagrevanja rekordno emitovanih gasova sa efektom staklene bašte, koji zadržavaju toplotu u atmosferi“, rekla je tada generalna sekretarka WMO-a Celeste Saulo.

OČEKIVANJA I PROGNOZE

Globalna klimatska predviđanja pokazuju da će se temperature u narednih pet godina zadržati na rekordnim nivoima ili biti blizu njih, povećavajući klimatske rizike i uticaje na društva, ekonomije i održivi razvoj, navodi se u novom izveštaju WMO. Predviđa se da će prosečna

godišnja globalna temperatura za svaku godinu od 2025. do 2029. biti između 1,2°C i 1,9°C viša od proseka u periodu 1850-1900. Istovremeno, postoji čak 80% šanse da će barem jedna od iduće četiri godine biti toplija od najtoplije godine u istoriji (trenutno 2024.). I postoji 86% šanse da će barem jedna godina biti više od 1,5°C iznad predindustrijskog nivoa. Prosečno petogodišnje zagrevanje za taj period biće veće od 1,5°C, što je porast u odnosu na 47% u prošlogodišnjem izveštaju (za period 2024-2028) i u odnosu na 32% u izveštaju iz 2023. za period 2023-2027.

Podsetimo da svaki dodatni delić stepena zagrevanja dovodi do štetnijih toplotnih talasa, ekstremnih padavina, intenzivnih suša, topljenja ledenih ploča, morskog leda i glečera, zagrevanja okeana i porasta nivoa mora.

POVEĆANJE GLOBALNE TEMPERATURE 2025.

Najcrnje slutnje aktivista i naučne projekcije klimatologa su se obistinile. Temperatura nezaustavljivo raste i svaki mesec ili kvartal donosi rekorde. Studije pokazuju da je april 2025. bio oko 1,49°C topliji od proseka iz perioda 1850-1900, što ga izjednačava sa rekordnim aprilom 2024. godine. Stručnjaci takođe primećuju da je 21 od posljednja 22 meseca ostao na ili iznad 1,5°C iznad predindustrijskih nivoa, praga koji se široko smatra kritičnom granicom. Analitičari su utvrdili da je skoro 4% površine planete ove godine zabeležilo najvišu ikada zabilježenu temperaturu u aprilu. Iako su se ovi užareni uslovi razlikovali po regijama, oni ukazuju na zajednički trend zagrevanja koji verovatno neće uskoro prestati.

OBRASCI ZAGREVANJA ŠIROM SVETA

Kopnena područja zabeležila su najtopliji prosek za april od 1850. godine, što označava izuzetno rani porast temperature. Površine okeana nisu mnogo zaostale, predstavljajući treći najtopliji april, bez mnogo znakova hlađenja. Neke regije, poput delova Bliskog istoka, dostigle su neviđene rekorde, što ilustruje kako lokalno zagrevanje može lako dovesti uobičajene vremenske obrasce u rekordne vrednosti.

Stručnjaci ove anomalije pripisuju dugoročnom porastu temperatura koji pojačava čak i umerene vrućine. Očekuje se da će 2025. biti po mnogo čemu prelomna godina. Naučnici prate ENSO, što je skraćenica za El Niño-Južnu oscilaciju, jer snažno utiče na kratkoročne klimatske trendove. Trenutne prognoze ukazuju na to da bi neutralni uslovi mogli

potrajati tokom leta, iako se ne može isključiti mogućnost promene krajem godine.

La Niña pojave obično donose hladnije globalne uslove, ali najnovija epizoda nije donela mnogo olakšanja. Mnogi analitičari sada razmatraju mogućnost pojave faze El Niña, koja bi mogla dodatno podići globalne proseke.

Na osnovu trenutnih trendova u podacima, postoji 18% šanse da bi 2025. mogla postati najtoplija godina ikada zabeležena. Verovatnoće takođe ukazuju na 53% šanse da će osigurati drugo mesto, sa 52% verovatnoće da će godišnji prosek premašiti 1,5°C. Ove šanse ističu koliko malo prostora ostaje u nastojanju da se globalne temperature zadrže ispod granice povećanja od 1,5°C postavljene Pariskim sporazumom 2015. godine. Mnogi se pribojavaju da će nastavak trenda rasta temperatura otežati put povratka na ove ciljeve.

GLOBALNI TEMPERATURNI REKORDI

Sezonske promene obično približavaju temperature 30-godišnjem prosečnom nivou, ali najnoviji nalazi i dalje se kreću oko neugodno toplih nivoa. „Globalno, april 2025. bio je drugi najtopliji april u istoriji, nastavljajući dugi niz meseci s temperaturom preko 1,5°C iznad predindustrijske“, rekla je Samantha Burgess, strateška liderka za klimu u ECMWF-u (Evropskom centru za srednjoročne vremenske prognoze). „Kontinuirano praćenje klime je ključni alat za razumevanje i

reagovanje na stalne promene našeg klimatskog sistema“, naglasila je.

Veći deo kontinenta zabeležio je temperature iznad prosečnih, osim hladnijih područja u delovima Turske i severoistočnim delovima. Zapadni Antarktiku je takođe pratio trend zagrevanja, dok su mesta na istočnom Antarktiku zabeležila niže vrednosti od uobičajenih. Ovi kontrasti ističu složenost planete, gde određene zone mogu registrovati neuobičajenu hladnoću za ovo doba godine, čak i tokom perioda opšteg zagrevanja. Iran je takođe zabeležio najtopliji april ikada, oborivši prethodni

Kako La Niña nije donela mnogo olakšanja, mnogi analitičari sada razmatraju mogućnost pojave faze El Niña, koja bi mogla dodatno podići globalne proseke.

rekord. Ovaj porast povezan je s dugoročnim lokalnim zagrevanjem, koje se povećalo za više od 2 °C od 1960. godine. Satelitski snimci pokazuju da je količina arktičkog morskog leda opala je za oko 3% u aprilu, što ga svrstava na šesto najniže mesto za taj mesec. Ovaj pad usledio je nakon neuobičajenog niza rekordno niskih mesečnih opsega ranije ove godine. Antarktički morski led bio je oko 10% ispod proseka, što je u skladu s desetim najnižim nivoom za april. Neravnomerna pokrivenost

oko ključnih obalnih područja može uticati na morske ekosisteme koji su već pod pritiskom.

Obilne padavine donele su poplave i klizišta delovima Evrope, dok su područja poput centralne Severne Amerike zabeležila sušnije uslove.

Lokalna odstupanja u padavinama mogu zakomplikovati upravljanje resursima, što ukazuje na različite uticaje povezane sa širim globalnim zagrevanjem.

GLOBALNE TEMPERATURE SU VAN KONTROLE

Stručnjaci i dalje naglašavaju smanjenje emisija kao najdirektniji način za suzbijanje porasta globalne temperature. Oni takođe ističu potrebu razvijanja i unapređenja adaptivne strategije poput pošumljavanja i utvrđivanja obale, kako bi se ublažili uticaji intenziviranja toplotnih talasa i promene padavina. Globalna saradnja ostaje ključna, ali svaka regija se suočava sa svojim vlastitim ranjivostima. Iako međunarodni sporazumi imaju za cilj da drže zagrevanje pod kontrolom, podaci ukazuju na to da vremena je vremena sve manje. Neki zagovornici pozivaju na ubrzano finansiranje kako bi se zajednice opremile čistom energijom i održivom infrastrukturom. Ako ove mere uskoro ne dobiju zamah, nedavni temperaturni događaji mogli bi postati ponavljajući pokazatelji stalnog zagrevanja i poslednog degradiranja životne sredine.

Izvori:

www.earth.com i www.climate.gov

Pored porasta nivoa mora, gubitak glečera će povećati urušavanje lednih jezera koja uništavaju zajednice nizvodno i gubitak divljih ekosistema, dok će regije koje zavise od glečerskog turizma takođe patiti.

„Naša studija bolno jasno pokazuje da je svaki delić stepena važan“, rekao je dr Harry Zekollari sa Slobodnog univerziteta u Briselu u Belgiji, koji je bio jedan od lidera istraživanja. „Odluke koje danas donosimo imaće uticaja na vekove

Pored porasta nivoa mora, gubitak glečera će povećati urušavanje lednih jezera koja uništavaju zajednice nizvodno i gubitak divljih ekosistema, dok će regije koje zavise od glečerskog turizma takođe patiti.

SKORO 40% SVETSKIH GLEČERA VEĆ OSUĐENO NA PROPAST ZBOG KLIMATSKE KRIZE

Gubitak glečera ima duboke posledice širom sveta i dostići će 75% trenutne putanje zagrijavanja Zemlje, kažu naučnici

Gotovo 40% glečera koji danas postoje već je osuđeno na topljenje zbog emisija fosilnih goriva koje zagrevaju klimu, pokazalo je internacionalno istraživanje više ekipa klimatologa sa različitih univerziteta. Gubitak će porasti na 75% ako

globalno zagrevanje dostigne porast od 2,7 stepeni Celzijusa. Svet je trenutno na putu da taj neslavni rekord obori, što je put bez povratka, koji će drastično izmeniti lice naše planete i imati nesagledive posledice po društvo i zajednice, posebno one najranjivije.

Masovni gubitak glečera podigao bi nivo mora, ugrozio milione ljudi i podstakao masovne migracije, duboko utičući na milijarde ljudi koji zavise od glečera za regulaciju vode koja se koristi za uzgoj hrane, rekli su istraživači. Međutim, smanjenje karbonskih emisija i ograničavanje otopljanja na međunarodno dogovoreni cilj od 1,5 stepeni Celzijusa, spasilo bi polovinu glečerskog leda. Taj

cilj izgleda sve nedostižniji kako emisije nastavljaju da rastu, ali naučnici ističu da bi svaki izbegnuti porast temperature od desetinke stepena spasio 2,7 milijardi tona leda. Studija je pokazala da su glečeri na zapadu SAD-a i Kanade bili teško pogođeni, a 75% njih je već osuđeno na otapanje. Oni u visokim, hladnim planinama Hindukuša i Karakoruma su ot-

porniji, ali će se i dalje značajno smanjivati kako globalne temperature budu rastle. Za razliku od prethodnih studija, istraživanje koristi više modela glečera kako bi ispitalo njihovu sudbinu i nakon kraja stoleća. Već se znalo da je oko 20% glečera osuđeno na topljenje do 2100. godine, ali dugoročniji pogled otkrio je da je ukupan gubitak glečera koji je već neizbežan 39%.

koji dolaze, i direktno će uticati na količine leda i koliko se naših glečera može sačuvati.“

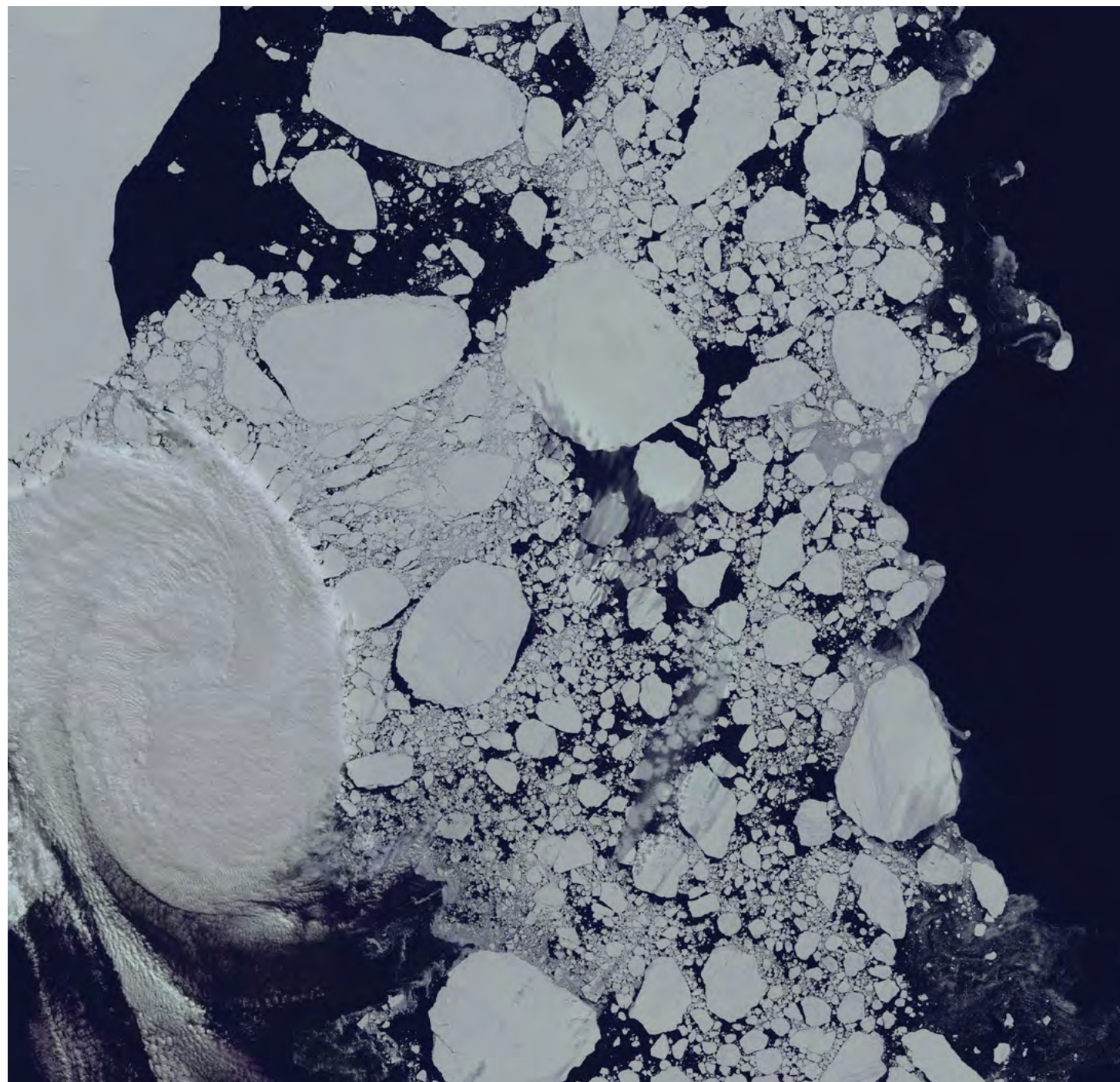
Dr Lilian Schuster sa Univerziteta u Innsbrucku u Austriji i ko-voditeljka istraživanja rekla je: „Glečeri su dobri pokazatelji klimatskih promena jer nam njihovo povlačenje omogućava da vlastitim očima vidimo kako se klima menja. Međutim, budući da se prilagođavaju tokom dužih vremenskih perioda, situacija za glečere je zapravo mnogo gora nego što je danas vidljivo u planinama.“

Schuster je dodala da „nije prekasno da se deluje sada, jer ova studija pokazuje da je svaki deseti

stepen manje globalnog zagrevanja važan", što potencijalno smanjuje ljudsku patnju uzrokovanu gubitkom glečera. „Nadamo se da će poruka dati ljudima neku nadu da još uvek možemo nešto učiniti.“ Osnovna godina za analizu bila je 2020., ali glečeri su već pre toga izgubili ogromne količine leda zbog globalnog zagrevanja tokom prošlog veka. Međutim, kvantifikacija ovog gubitka je teška zbog nedostatka istorijskih podataka. „Glečeri su 1850. godine bili mnogo veći nego danas“, rekao je

Čak 80% glečera u južnom delu arktičke Kanade već osuđeno na topljenje, dok je samo 5% glečera u zapadnom delu planinskog lanca Hindukuš-Karakoram-Himalaja trenutno u opasnosti od nestajanja.

Zekollari. Studija, objavljena u časopisu Science, koristila je osam različitih modela glečera, svaki kalibrisan korištenjem stvarnih posmatranja. Ovi modeli procenili su gubitak leda na 200.000 glečera na svetu izvan Grenlanda i Antarktiku pod različitim globalnim temperaturnim scenarijima, pri čemu ta temperatura ostaje konstantna hiljadama godina. Istraživači su priznali značajne nesigurnosti u modelima, ali su rekli da će glečeri sigurno izgubiti značajnu količinu leda i da

bi to moglo biti mnogo više od prosečne procene. Na primjer, prosečna predviđanja da je 40% glečera osuđeno na propast na današnjem nivou globalnog zagrevanja mogla bi u najgorem slučaju iznositi čak 55%. Udeo glečera osuđenih na propast uveliko varira širom sveta, pri čemu je 80% glečera u južnom

delu arktičke Kanade već osuđeno na topljenje, dok je samo 5% glečera u zapadnom delu planinskog lanca Hindukuš-Karakoram-Himalaja trenutno u opasnosti od nestajanja. Situacija je sumorna s obzirom na globalno zagrevanje od 2,7 stepeni Celzijusa: svih 19 glavnih glečerskih regija sveta, osim

sedam, na kraju gube najmanje 80% glečera, od centralne Evrope do istočnog lanca Himalaja. Glečeri bi nestali s ruskog Arktika, zapadnog dela SAD-a i Islanda. Glečeri trenutno doprinose oko četvrtine porasta nivoa mora, a oni koji su već osuđeni na propast dovest će do dodatnih 11 cm. Ako globalno zagrevanje dostigne

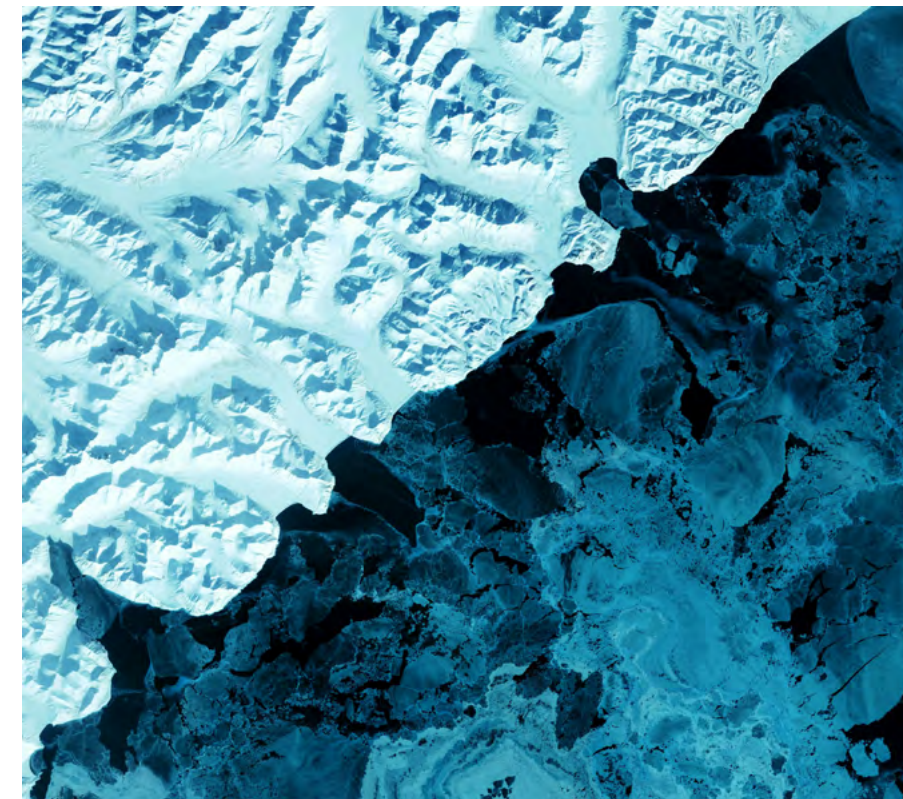

Photo by USGS on Unsplash

Levo: Topljenje lednika na Antarktiku. Gore: Istočna strana ruskog poluostrva Kamčatka zadire u Tihim okean zapadno od Aljaske. Na ovoj zimskoj slici, vulkanski teren je skriven ispod vrhova prekrivenih snegom, a glečeri u dolinama donose plavi led u priobalne vode.

2,7°C, to će rezultirati porastom nivoa mora od 23 cm samo od glečera. Ograničavanje globalnog zagrevanja na 1,5°C smanjuje taj zastrašujući nivo na 14 cm. Profesor Andrew Shepherd sa Univerziteta Northumbria u Velikoj Britaniji rekao je da je studija objedinila sve projekcije modela glečera u jednu procenu. „Glečeri su najkoničniji primer uticaja klimatskih promena i nalaze se u svim kutcima naše planete“, rekao je. „Ova studija pokazuje da će topljenje glečera nastaviti vekovima, čak i ako se klimatsko zagrevanje zaustavi danas, i to je otrežnjujuća činjenica – dramatične promene će se dogoditi tokom naših života. Naši planinski pejzaži biće neprepoznatljivi ako nastavimo da

sagorevamo fosilna goriva kao danas.“ Glečeri se mogu činiti udaljenima, rekao je Zekollari, ali njihov gubitak je bio važan svima. „Sve je povezano. Ako se vozite automobilom po Velikoj Britaniji, emitujete gasove sa efektom staklene bašte, a to pomaže u topljenju glečera udaljenog možda 10.000 km“, rekao je. „Okeani se tada podižu, tako da ćete morati da imate bolju i višu obaloutvrdu, a to će koštati mnogo novca poreskih obveznika.“ Međunarodna konferencija UN-a na visokom nivou o očuvanju glečera počinje 4. juna u Tadžikistanu, u okviru Međunarodne godine očuvanja glečera.

Izvor: The Guardian

Foto: Johannes Löw, Roland Zumbühl/Wikimedia

ODLOMLJENI LEDNIK SRAVNIIO ŠVAJCARSKO SELO

Selo Blaten u švajcarskim Alpima sa oko 300 stanovnika evakuisano je deset dana pre katastrofe

U sredi, 28. maja, u popodnevnim časovima odlomio se veliki deo glečera u švajcarskim Alpima. Lavina leda, kamenja i blata survla se niz planinu i sraivila sa zemljom gotovo celo jedno selo u kantonu Vale, na jugu zemlje. Desetak dana ranije, zbog

nadolazeće opasnosti od odrona, evakuisano je oko 300 stanovnika sela Blaten, kao i stoka. „Desilo se nezamislivo“, kazao je Matijas Belvald, predsednik Blatena, na pres konferenciji. „Izgubili smo selo, ali ne i naša srca. Iako selo leži pod ogromnim gomilama ruševina, znamo gde naše

kuće i crkva moraju biti ponovo izgrađene.“

Zastrašujuće klizište izazvano kolapsom lednika Birč uništio je preko 130 kuća, a najmanje jedna osoba vodi se kao nestala. U pitanju je muškarac star 64 godine koji nije bio među evakuisanim. „Na prvi pogled, 90% sela je zatrpano“, izjavio je državni savetnik Stefan Gancer za švajcarski radio i televiziju SRF.

Društvenim mrežama kruže

snimci koji su uhvatili trenutak urušavanja lednika i prikazuju razmere katastrofe: na njima se vidi džinovski oblak prašine kako kulja niz planinske padine ka dolini. A ispod sve te prašine su led, kamenje i blato. Prema navodima iz švajcarskih medija, oko devet miliona tona ruševina prekrivalo je lednik.

Oko dve nedelje napukli lednik zloslutno je visio iznad slikovitog zaseoka koji se nalazi u dolini

Lečental, izazivajući brigu među ekspertima, vlastima i meštanima. Sam krah očekivao se danima unazad: lednik se ka dolini pomerao tempom između 2,5 i 3,5 metra dnevno, saopšteno je krajem prošle nedelje iz Kancelarije za prirodne nepogode u kantonu Vale.

Urušavanje lednika Birč jedno je od najvećih pomeranja masa koje je do sada zabeležio Švajcarski seizmološki zavod (SED). Procenjuje se da će oporavak od štete trajati godinama.

Ipak, opasnost i dalje nije prošla: zvaničnici su upozorili da bi klizište moglo da izazove poplave u pogodnom području. Na lokalnom nivou proglašeno je vanredno stanje zbog naslaga glečerskih ruševina, dugih oko dva kilometra, koje su blokirale reku Lonca. „Postoji ozbiljan rizik od stvaranja ledene brane, koja bi mogla

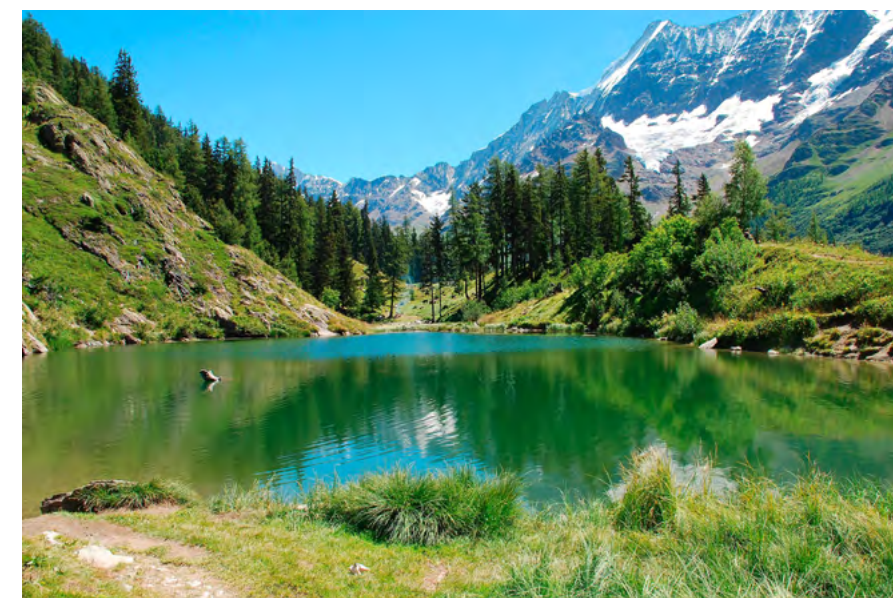
poplaviti dolinu nizvodno“, rekao je Antoan Žako, zvaničnik vojne bezbednosti.

Zbog toga su moguće dodatne evakuacije – a kao mera predostrožnosti, kasno u sredi evakuisano je još 16 ljudi iz dva sela nizvodno.

I dok su ekipe na terenu i dalje

Oko dve nedelje napukli lednik zloslutno je visio iznad slikovitog zaseoka koji se nalazi u dolini Lečental, izazivajući brigu među ekspertima, vlastima i meštanima.

angažovane na proceni štete i ublažavanju posledica katastrofe, stručnjaci podsećaju da ovakvi događaji nisu izolovani slučajevi, već deo šire slike sve ozbiljnijih kli-

matskih promena koje pogađaju Alpe. Glaciolozi iz Švajcarske već godinama upozoravaju na ubrzano topljenje glečera u svetlu globalnog zagrevanja. Upravo je ova evropska nacija dom najvećeg broja lednika u Evropi, ali se oni pod uticajem klimatskih promena ubrzano povlače. Od 2000. godine, švajcarski led-

nici izgubili su gotovo 40% svoje ukupne zapremine. Kroz godine, sa pojačavanjem klimatskih promena, ovaj trend se ubrzava: zbog rekordno visokih temperatura, samo tokom 2022. i 2023. godine, Švajcarska je izgubila 10% lednika. A sudbina švajcarskih lednika zavisi od naše uspešnosti u smanjenju emisija gasova koji zagrevaju

Zbog rekordno visokih temperatura, samo tokom 2022. i 2023. godine, Švajcarska je izgubila 10% lednika.

atmosferu. „Ako nastavimo kao do sada, praktično svi glečeri u švajcarskim Alpima nestaće do 2100. godine“,

naglasio je u skorašnjem intervjuu jedan od vodećih švajcarskih glaciologa, dr Danijel Farinoti. „S druge strane, ako postignemo ciljeve iz Pariskog sporazuma i zauzdamo globalno zagrevanje između 1,5 i 2 °C, naši unuci bi i dalje mogli da vide makar četvrtinu švajcarskog leda.“ Pored direktnih posledica kao što su odroni, poplave i uništavanje

infrastrukture, klimatske promene prete da trajno izmene prirodnu i društvenu sliku alpskih regiona. Da li će se taj scenario ostvariti, zavisi od naših budućih odluka i klimatske akcije koja ih prati.

Jelena Kozbašić

Ovaj tekst donosimo zahvaljujući saradnji s portalom „Klima 101“

<https://klima101.rs>

KLIMA101

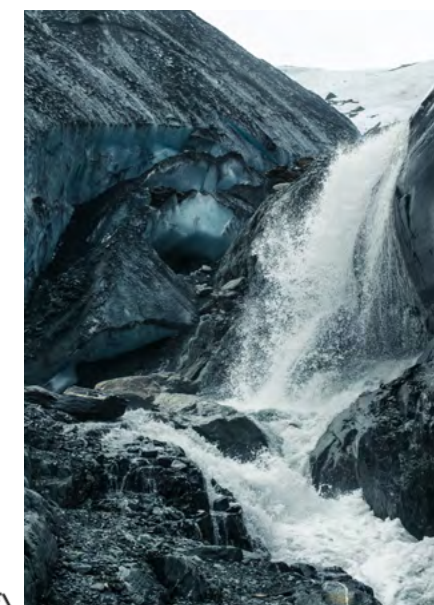

Foto: Johannes Löw, Wikimedia; Copernicus

PRIRODA KAO INSPIRACIJA U ZAŠTITI OD POPLAVA

Prof. Jasna Plavšić sa Građevinskog fakulteta u Beogradu objašnjava vrednosti tzv. prirodom inspirisanih rešenja, kao što su pošumljavanje ili retenzije, koja pružaju višestruke koristi pored zaštite od poplava

Svaka mera zaštite od poplava se projektuje da se spreče štetne posledice neke konkretne (tzv. projektne) velike vode, odnosno nivoa vode do kog bi reka narasla.

Međutim, što više podizemo nivo vode od kog hoćemo da se zaštitimo, zaštitni objekti postaju sve skuplji u odnosu na vrednost dobara koji se tim objektima štite. Zato se tradicionalno smatra da je ulaganje u zaštitu od poplava ekonomski opravdano samo do vrednosti šticeđenih dobara.

Pitanje koje se ovde nameće je sledeće: da li je ekonomska opravdanost jedini kriterijum koji treba postaviti kada se odlučuje o merama zaštite od poplava?

Priroda sa svojim ekosistemima ima

sposobnost za smanjenje poplava i njihovih štetnih posledica. Šume i vegetacija uopšte, močvarna područja, prirodne plavne površine pored reka, napušteni meandri i druge prirodne „tehnike“ za smanjivanje oticanja, usporavanje tečenja, zadržavanje vode, pa i sprečavanje erozije zemljišta, koriste se hiljadama godina. Stoga ovakvi ekosistemi imaju važnu ulogu u upravljanju vodama na održiv način.

ŠTA SU PRIRODOM INSPIRISANA REŠENJA?

Prirodom inspirisana rešenja (engl. nature-based solutions) se pojavljuju poslednjih godina kao pojam koji označava aktivnosti i mere za zaštitu, očuvanje i obnavljanje ekosistema i njihovih funkcija uz istovremene ko-

risti za ljudsko zdravlje, biodiverzitet, lokalnu ekonomiju (turizam, nova radna mesta), i borbu protiv klimatskih promena (smanjenje toplotnog stresa, skladištenje ugljenika).

Prepoznato je da takva rešenja mogu da budu efikasna u zaštiti od velikih voda, ali i u borbi protiv suša i drugih vremenskih nepogoda kao što su toplotni talasi, požari ili klizišta.

Prirodom inspirisana rešenja se smatraju zbirnim pojmom za različite pristupe zasnovanim na funkcijama ekosistema, kao što su zelena i plava infrastruktura i ekosistemska rešenja za prilagođavanje na klimatske promene.

Nasuprot tome je tradicionalna siva infrastruktura (npr. nasipi pored reka, propusti ili brane) koja se obično projektuje sa jednim ciljem smanjenja ili prihvatanja velikih voda, dok praktično nema nikakve koristi za prirodu i ekosisteme. Siva infrastruktura čak može dugoročno dovesti do degradacije ekosistema, a takođe se smatra skupom kako za izgradnju tako i za održavanje.

Naučni i inovacioni projekti danas intenzivno istražuju stepen efikasnosti prirodom inspirisanih rešenja u oblasti zaštite od vremenskih

nepogoda.

U tim istraživanjima od velikog je značaja ekstenzivan monitoring postojećih sistema kako bi se razumeli efekti ovakvih mera. Takođe je važno i sistemsko modeliranje velikog broja prirodnih i socio-ekonomskih procesa i njihovih interakcija jer je za planiranje i projektovanje ovih multifunkcionalnih sistema neophodno da se sagledaju svi njihovi aspekti.

Efikasnost ovih rešenja zavisi od mnogo faktora, uključujući i jačinu poplavnih događaja (količinu velikih voda).

Za takozvana mala gradska rešenja

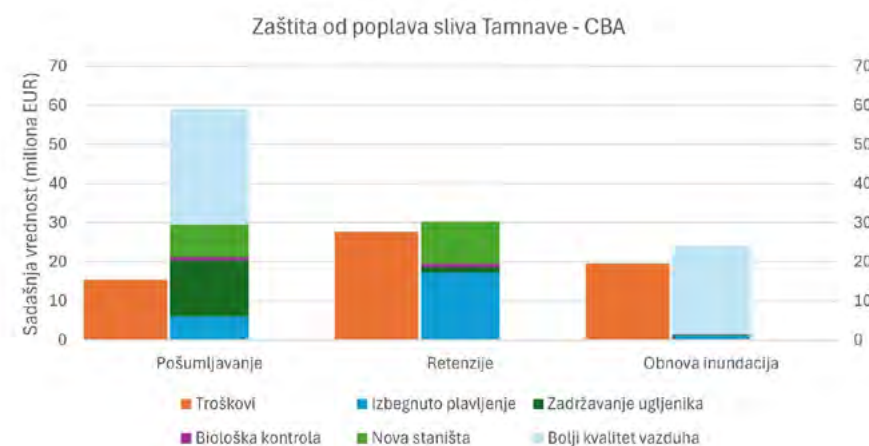
(zeleni krovovi, kišne bašte i slično) pokazano je da su efikasna pri kišama manje količine i intenziteta, dok još uvek nema dovoljno podataka za rešenja na većim prostorima, gde se zaštita od poplava sprovodi na nivou celog slivnog područja neke reke.

Ipak, primeri postojećih velikih sistema kao što je holandski „Prostor za reku“ pokazuju da se kombinovanjem zelene i sive infrastrukture u hibridna rešenja može doći do dobre strategije za zaštitu od poplava koja objedinjuje prednosti oba pristupa – zaštitu od većih poplava izgradnjom inženjerskih objekata i

koristi za prirodu i društvo koje donose prirodom inspirisana rešenja.

PRIMER POTENCIJALA ZELENIH MERA: SLIV REKE TAMNAVE

Sliv reke Tamnave bio je jedan od pilot slivova za koje su razmatrana hibridna rešenja za zaštitu od poplava u okviru nedavno završenog projekta RECONNECT iz programa Horizon 2020 Evropske komisije. Kao i ceo sliv reke Kolubare kome pripada, sliv Tamnave je poznat po čestim plavljenjima, od kojih je najveće bilo tokom katastrofalnih majskih poplava 2014. godine.

Analiza dobiti i troškova (cost-benefit analysis) različitih zelenih rešenja u slivu Tamnave / IZVOR: Ruangpan et al, 2024

Konfiguracija ovog sliva, sa strmim brdima po obodu sliva i dugačkom i ravnom dolinom reke Tamnave i reke Ub, njegova orijentacija od zapada ka istoku koja se poklapa se čestim pravcem nailaska kišnih i olujnih sistema, kao i nedovoljni postojeći zaštitni objekti, doprinose čestim izlivanjima vode iz rečnih korita.

Dodatni faktor za česte poplave je i činjenica da se velike vode u slivu Tamnave često javljaju istovremeno sa velikim vodama u celom slivu Kolubare, kada je oticanje rekom Tamnavom otežano zbog visokih nivoa vode u Kolubari, pa se voda zadržava u slivu Tamnave i izliva iz korita reka.

Posle velike poplave 2014. godine, Javno vodoprivredno preduzeće „Srbijavode“ sprovelo je pod pokroviteljstvom UNDP-a Studiju unapređenja zaštite od voda u slivu reke Kolubare koja je predložila dodatne mere za podizanje stepena zaštite od poplava na području sliva Tamnave.

Predložene mere su obuhvatile nadvišenje postojećih nasipa i izgradnju rasteretnog kanala Ub-Gračica (sive mere) i izgradnju tri retenzije (zelena mera). Rasteretni kanal je u međuvremenu izgrađen, dok ostale mere nisu.

U okviru projekta RECONNECT razmatran je i „zeleni scenario“ koji je zapravo hibridni, jer obuhvata postojeće nasipe i rasteretni kanal, predložene retenzije i dodatne zelene mere (obnavljanje prirodnih plavnih površina, pošumljavanje gornjih delova sliva i uspostavljanje vegetacionih pojaseva pored reka).

O AUTORU

Prof. dr Jasna Plavšić je redovni profesor Građevinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, a više od 35 godina je aktivna u nastavi, istraživanjima i konsultantskim poslovima u oblasti hidrotehnike i vodoprivrede na nacionalnom i međunarodnom planu. Rukovodi UNESCO Katedrom za vode u ekološki održivom razvoju pri Univerzitetu u Beogradu.

Analize efekata mera su pokazale da nadvišenje postojećih nasipa nizvodno od planiranih retenzija nema ni fizičkog ni ekonomskog opravdanja jer se zadržavanjem vode u retenzijama ne prevazilazi kapacitet postojećih nizvodnih nasipa, dok nadvišenje nasipa bez izgradnje retenzija ne daje značajno smanjenje plavljenja.

Analize su dalje pokazale da planirane tri retenzije predstavljaju veoma skupe objekte koji se ne mogu ekonomski opravdati samo izbegnutom štetom od poplava. Međutim, kada se u ekonomsko vrednovanje uključe i dodatne koristi od zelenih mera (skladištenje ugljenika, stvaranje staništa, bolji kvalitet vazduha i drugo), naše istraživanje pokazuje da je ulaganje u zeleni scenario ekonomski isplativ. Nauka već duže vreme pokazuje da je u današnje vreme neophodno ekonomsko vrednovanje ekosistema i njihovih funkcija i usluga kako bi se prirodni kapital vrednovao ravnopravno sa drugim kapitalom, i kako bi se uvažavanjem postojanja prirodnog kapitala došlo do održivih rešenja.

Naša nedavna istraživanja su pokazala da ukupna vrednost usluga ekosistema relevantnih za zaštitu od poplava na slivu Tamnave iznosi između 110 i 330 miliona evra

godišnje, čemu najviše doprinose šume i poljoprivredne površine. Iskustva stečena u analizama primene prirodom inspirisanih rešenja u slivu reke Tamnave pokazala su da je za vrednovanje efekata tih rešenja u zaštiti od poplava neophodan interdisciplinarni pristup da bi se sagledali svi efekti ne samo za smanjenje rizika od poplava, već i efekti za prirodu i društvo u celini. Da bi prirodom inspirisana rešenja zaista odgovorila na više društvenih izazova, što je njihova osnovna svrha, u proces njihovog planiranja i realizacije neophodno je uključivanje svih zainteresovanih strana, od stanovništva i lokalne samouprave, preko stručnih službi državnih institucija na opštinskom i republičkom nivou, organizacija civilnog društva, političkih predstavnika, do akademske zajednice i medija.

To je jedini put da se dođe do društvenog konsenzusa i rešenja koja će biti trajno prihvaćena.

Prof. Jasna Plavšić

Ovaj tekst donosimo zahvaljujući saradnji s portalom „Klima 101“

<https://klima101.rs>

KLIMA¹⁰¹

TRAŽI SE SEOSKO DOMAĆINSTVO SA NAJVEĆIM BROJEM LASTA!

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (DZPPS) poziva građane da se prijave na sada već tradicionalnu akciju

Do 6. juna, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (DZPPS), u okviru jedinstvenog takmičenja „Domaćinstvo koje su laste izabrale“, traži seosko domaćeinstvo sa najvećim brojem aktivnih gnezda seoskih lasta i nagrađuje ga tonom kukuruza, a sva prijavljena domaćeinstva koja imaju makar jedno aktivno gnezdo, u mogućnosti su da osvoje sadnice voća.

Seoske laste grade svoja poluloptasta gnezda od blata isključivo u blizini čoveka, najčešće na tavanicama pomoćnih objekata seoskih domaćeinstava. Ornitolozi su utvrdili da je povezanost lasta i ljudi drevna, delili su životni prostor još dok je čovek živeo u pećinama. Kako se dalje razvijao čovek, laste su ga pratile. Međutim, ovo prijateljstvo, dugo više hiljada godina, sada je dovedeno u pitanje jer je ugrožen opstanak i sela u Srbiji i seoskih lasta.

Prema procenama demografa, a na osnovu popisa poljoprivrede, oko 1.000 sela u Srbiji je pred

gašenjem, a u prethodnih pet godina broj seoskih gazdinstava je opao za 10%, što sve uzrokuje i smanjenje broja domaćih životinja na selu, koje su neophodne za opstanak seoskih lasta.

Sa druge strane, podaci već nekoliko decenija pokazuju da brojnost seoskih lasta globalno ima negativan trend rasta zbog

uticaja intenzivne poljoprivrede, klimatskih promena, korišćenja neselektivnih insekticida i rušenja gnezda.

„Želimo da podignemo svest o ovom problemu ukazujući na taj jedinstven odnos čoveka i lasta. Ujedno, da ukažemo na moguća rešenja, koliko je to u našoj moći, time što ćemo podržati i nagraditi ono domaćeinstvo koje ima najviše

gnezda seoskih lasta, a koje se još uvek na održiv način bavi poljoprivredom“, pojašnjava Vilmoš Barkoci iz DZPPS, koordinator takmičenja.

SAVACOOP D.O.O. pokloniće tonu kukuruza domaćeinstvu koje bude imalo najviše aktivnih gnezda seoskih lasta. Sva druga domaćeinstva prijavljena na takmičenje koja imaju makar jedno aktivno gnezdo, takmiče se u kategoriji „Srećno gnezdo“ i imaju mogućnost da u izvlačenju osvoje sadnice voća koje poklanja **rasadnik Ševar**.

„Rekordan broj gnezda je izbrojan 2021. godine u Sremskim Karlovcima, čak 101! Ali, svi prethodni pobednici imaju nešto zajedničko što lastama pogoduje: štale sa drvenim tavanicama u kojima ima životinja, najčešće krava, otvorena vrata i prozore i domaćine koji ne zaprašuju protiv insekata“, dodaje Barkoci.

Prijave su otvorene od 26. maja do 6. juna putem sledećeg **PRIJAVNOG FORMULARA** ili pozivom na brojeve telefona 021/304-49-25 i 011/400-25-61 radnim danima od 9 do 17č. Više informacija o uslovima takmičenja saznajte na sajtu DZPPS. Pobednici obe kategorije će biti proglašeni za vikend 21-22. juna na **SAJTU** i društvenim mrežama DZPPS-a. ■

Foto: Milan Jovanović

PODRŠKA MALIM PRIVREDNICIMA

Cilj kampanje eEkolista jeste združivanje malih proizvođača i preduzetnika u cilju veće vidljivosti...

Bilo da se bavite proizvodnjom ili pružate usluge, jedan od najvažnijih ciljeva vašeg poslovanja jeste bolja vidljivost. Postoji više načina da vaši proizvodi i usluge dođu do većeg broja klijenata... No, krenimo redom!

IMENIK PRIJATELJA

Cilj nam je da napravimo imenik prijatelja eEkolista, svih malih i ne tako malih proizvođača, trgovaca, ugostitelja, zanatlija, poljoprivrednih gazdinstava... Svih onih koji vredno rade i uklapaju se u naš „zeleni“ koncept života. Članstvo u imeniku biće besplatno, a da biste se našli u našoj javno dostupnoj bazi potrebno je da pošaljete: naziv firme, kratak opis delatnosti, kontakt informacije. Ovi podaci biće objavljeni u svakom broju eEkolista, kao i na našoj internet stranici ekolist.org, sa direktnim kontaktom prema vašoj internet

prezentaciji i e-mail adresi. Svako vaše „pojavljivanje“ na web-u se broji. Čak i kada stranica nije otvorena zbog vaše firme, vaš rejting raste. Na taj način vaša web strana dobija „poene“ i vi se penjete na googlovoj rejting listi. Cilj vam je prva strana pretraživača, a mi vam možemo pomoći u tome.

MEDIJSKO ZADRUGARSTVO

Druge stvar: zajedničko oglašavanje. Reklamiranje nije jeftino, ali udruživanje preduzetnika sa sličnim delatnostima, ili pak onih koji se nadovezuju i potpomažu, ima smisla, jer će za cenu jednog oglašavanja svi oni imati koristi. Marketinško udruživanje nije novost, ali nije popularno kod „velikih medija“ jer se podrazumeva da se za cenu jednog oglašavanja daje prostor nekolicini oglašivača. Mi ne mislimo tako! Mi verujemo da oglašavanje može da bude mnogo jeftinije i prijemčivije oglašivačima ukoliko se oni udruže.

Naime, ukoliko se prijave tri firme, povezane sličnom delatnošću ili interesom, uz simboličnu nadoknadu imaće značajan prostor na našim stranicama.

Glavno je pitanje: kako je moguće da se, na primer, zajedno oglašavaju tri proizvođača vina, a da jedan drugome ne predstavljaju konkurenciju? Jednostavno - vaša priča je slična, ali vi ste jedinstveni: istaknite svoje adute - geografsko poreklo, nagrađivane proizvode, napredne tehnologije proizvodnje... Vaša delatnost treba da se nađe u konkurentnoj okolini gde će samim svojim prisustvom imati važnu referencu kod klijenta.

Sa druge strane, možete se povezati i po ključu zaokruživanja proizvodnog ciklusa. Na primer, pčelar - proizvođač preparata na bazi meda - ekoprodavni- ca. Ukratko: dovedite dva prijatelja i zauzmite jednu stranu našeg magazina i podelite troškove reklamiranja.

POMOĆ PRIJATELJA

Ukoliko se oglašavate u magazinu eEkolist, izrada svih idejnih rešenja reklama je besplatna. Međutim, možemo da vam pomognemo i ako vam je potreban vizuelni identitet (logoji, vizitkarte, memorandumi), web stranica, pres materijal (flajeri, bukleti)... ■

Za sve informacije

E-mail: ekolist@yahoo.com

Telefon: 065/888-08-57

„Bezdansky Blue“

„Nananin salaš“ je poljoprivredno gazdinstvo koje se bavi proizvodnjom ograničenih količina kozijeg sira sa plemenitim plesnima i ruralnim turizmom. Salaš je smešten u Specijalnom rezervatu prirode Gornje Podunavlje u selu Bezdan. Druženje sa životinjama, gastronomske i muzičke radionice, šetnja po okolini, degustacija ručno pravljenog kozijeg sira „Bezdansky Blue“ jesu ono što posetio- ci mogu da dožive kod nas na salašu. Vlasnici: Blaženka i Goran Beronja.

Smeštaj moguć u šatorima i drvenoj kućici za dve osobe. Salaš je zatvorenog tipa te je dolazak, dogovor gostovanja i degustacija sira moguća isključivo po dogovoru.

Telefon: 063/82-54-937

Facebook: Nananin salaš Bezdan

Kontakt: www.nananinsalas.com

Mi živimo prirodno, salašarski, a to nudimo i vama!

Nataša i Goran Matić
Međunarodni put 312, Čenej
Mobil: +381607308920
+381600377018

E-mail: cenejskisalasi@gmail.com
Web: <http://brkinsalas.rs>

SPOJ PRIRODE I ZNANJA

U prethodnom periodu provodili smo puno vremena u zatvorenom prostoru. Koža kao naš najveći organ koji služi kao odbrambeni mehanizam od negativnih uticaja, najpre je reagovala pokazivanjem znakova dehidracije. Bez obzira na tip kože hidratacija je potrebna, a ona se postiže ne samo pravilnom ishranom i dovoljnim unosom tečnosti već i korišćenjem kozmetičkih preparata.

Rosa Bloom Cream je hidratantna krema koja je formulisana tako da postiže visok stepen hidratacije a sadrži esencije iz laticе cveta divlje ruže. Kožu čini mekom i glatkom, dajući joj sjaj, deluje regenerišući, učestvuje u sintezi kolagena čime deluje protiv bora. Hidratantna krema od smilja, **Yellow Bloom Cream**, osim hidratacije deluje i na sve znakove starenja, tamne kolutove oko očiju

i hiperpigmentacije. **Violet Bloom Cream** je hidratantna krema od lavande koja ima antibakterijsko dejstvo i deluje na lučenje sebuma. Tonici su takođe veoma dobar izbor za hidrataciju kože lica. To je tečni rastvor čija je osnovna uloga da vrati pH vrednost koži koja se gubi nakon pranja i umivanja. Smanjenjem pH vrednosti kože dolazi do upalnih procesa i većeg lučenja sebuma, dok povećanjem pH vrednosti

kože dolazi do suvoće i osetljive kože, perutanja i pojačanom boranju lica. Tonik je sredstvo koje vraća balans koži, uravnotežavajući pH vrednost. U našoj ponudi su tonici 100% prirodni dobijeni destilacijom laticе cveta a ne cele biljke. Oni dodatno hidriraju kožu, razgrađuju nečistoće, pogodni su za sve tipove kože. Nanosi se na predeo kože ne samo lica, već i vrata i dekoltea nakon čišćenja. U pravilnoj nezi kože

preparati za hidrataciju su obavezni bez obzira na tip kože koji imate. Naše ruke su u poslednje vreme izložene povećanim brojem pranja zbog situacije sa pojavom virusa pa i njih treba štiti i vršiti pažljiv odabir preparata za dezinfekciju ruku. U našoj ponudi je preparat za dezinfekciju ruku koji ispunjava preporuku SZO da sadrži sedamdeseto procentni alkohol, koji isušuje ali prisustvom glicerina i kombinacijom etarskih ulja, štiti ruke od isušivanja i pucanja kao i ima dodatni negujući efekat koji pružaju dejstva

Sve naše proizvode možete poručiti preko FB stranice BLOOM COSMETICS www.facebook.com/bloomcarecosmetics ili preko Instagram profila BLOOM.CARE.COSMETICS www.instagram.com/bloom.care.cosmetics

etarskih ulja koji se nalaze u preparatu. Birajte za svoju kožu ono najbolje - iz prirode!

Mr ph. Ana Jezdimirović
BloomCare kozmetika

**ČITAJTE eEKOLIST
I PROSLEDITE GA PRIJATELJIMA.
NOVI BROJ IZLAZI U JULU.**

